

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Magisterprogrammet för språkexpertis i ett specialiserat samhälle

Alina Vakkuri

Semantiska förändringar och översättningsbyten i svenska översättningar
av artiklar i *Yhteishyvä*

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2020

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	3
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	6
1.2 Material	7
1.3 Metod	9
1.4 Tidigare resultat av undersökningar om semantiska förändringar	10
2 TEORI OM ÖVERSÄTTNING	13
2.1 Fyra grundaspekter vid översättning	14
2.2 Översättningsprocessen	15
2.3 Översättningsbyten	16
2.3.1 Obligatoriska översättningsbyten	17
2.3.2 Frivilliga översättningsbyten	19
3 SEMANTIK OCH SEMANTISKA FÖRÄNDRINGAR	22
3.1 Tillägg	29
3.2 Utelämningar	31
3.3 Betydelsenyanser och inexaktheter	32
3.4 Semantiska fel	33
4 SEMANTISKA FÖRÄNDRINGAR I UNDERSÖKNINGSMATERIALET	34
4.1 Tillägg	34
4.1.1 Semantiska tillägg	35
4.1.2 Explicitgörande tillägg	38
4.2 Utelämningar	42
4.2.1 Semantiska utelämningar	42
4.2.2 Implicitgörande utelämningar	44
4.3 Sammanfattning	46
5 ÖVERSÄTTNINGSBYTEN I UNDERSÖKNINGSMATERIALET	48

5.1 Obligatoriska översättningsbyten	48
5.2 Frivilliga översättningsbyten	57
5.3 Sammanfattning	64
6 JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	68
7 SLUTDISKUSSION	71
KÄLLOR	74
BILAGOR	
Bilaga 1. De finska artiklarna i Yhteishyvä och deras översättningar	78
Bilaga 2. Tillägg i undersökningsmaterialet	79
Bilaga 3. Utelämnningar i undersökningsmaterialet	80
Bilaga 4. Obligatoriska översättningsbyten i undersökningsmaterialet	81
Bilaga 5. Frivilliga översättningsbyten i undersökningsmaterialet	82
TABELLER	
Tabell 1. Översättningsprocedurer (Newmark 1988: 81–93)	24
Tabell 2. Semantiska förändringar i undersökningsmaterialet	47
Tabell 3. Obligatoriska översättningsbyten i undersökningsmaterialet	65
Tabell 4. Frivilliga översättningsbyten i undersökningsmaterialet	66

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Alina Vakkuri
Pro gradu -tutkielma:	Semantiska förändringar och översättningsbyten i svenska översättningar av artiklar i <i>Yhteishyvä</i>
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Ohjelma:	Kieliasiantuntijuus erikoistuneessa yhteiskunnassa
Oppiaine:	Ruotsin kieli
Valmistumisvuosi:	2020
Työn ohjaaja:	Bodil Haagensen ja Ann-Marie Åkers

TIIVISTELMÄ:

Tässä tutkielmassa tutkin semanttisia muutoksia *Yhteishyvä*-lehden artikkelien ruotsinkielisissä käännöksissä. Tavoitteenani on selvittää, miten *Samarbete*-lehden ruotsinkieliset käännökset vastaavat alkuperäisiä, suomenkielisiä *Yhteishyvän* artikkeleita. Käytän semanttisten muutosten luokittelussa Rune Ingon jaottelua, johon kuuluvat lisäykset, poisjätöt, epätarkkuudet ja merkityserot sekä semanttiset virheet. Tarkastelen näistä ainoastaan lisäyksiä (semanttiset lisäykset ja eksplisiitivastineet) ja poisjättöjä (semanttiset poisjätöt ja implisiitivastineet). Lisäksi tarkastelen, millaisia käännösvaihtoja käännetyissä artikkeleissa esiintyy. Erittelen käännösvaihdot pakollisiin ja vapaaehtoiisiin käännösvaihtoihin, jotka edelleen erittelen alaluokkiin. Luokittelen käännösvaihdot soveltamalla Paula Huhtalan (1995) luokittelua.

Käytän tutkimuksessani kvalitatiivisia ja deskriptiivisiä tutkimusmenetelmiä, mutta myös kvantitatiivisia menetelmiä. Käytän kvalitatiivista menetelmää semanttisten muutosten jaottelussa. Käytän deskriptiivistä menetelmää kuvaillessani tutkimusmateriaalissani esiintyviä semanttisia muutoksia. Kvantitatiivista menetelmää käytän laskiessani semanttisten muutosten lukumäärät ja osuudet. Tutkimuksessani on myös vertailevan tutkimuksen piirteitä, sillä vertailen saamiani tutkimustuloksia aikaisempien tutkimusten tuloksiin. Tutkimukseni on vertaileva myös siltä osin, että vertaan suomen ja ruotsin kieltä keskenään.

Löysin materiaalistani yhteensä 65 semanttista muutosta. Tulokset osoittavat, että materiaalissani esiintyi eniten lisäyksiä, joista suurin osa (42) oli eksplisiittisiä. Seuraavaksi eniten löysin semanttisia lisäyksiä, joita oli 13. Vähiten löysin implisiittisiä poisjättöjä, joita löysin ainoastaan 4 ja semanttisia poisjättöjä löysin 6. Luokittelin materiaalistani yhteensä 43 käännösvaihtoa. Luokittelin 24 tapausta pakollisiksi käännösvaihdoiksi ja 19 vapaaehtoisiksi. Suurin osa pakollisista käännösvaihdoista oli yksikönvaihdoksia (enhetsbyte) ja vapaaehtoisista luvunvaihto (numerusbyte).

AVAINSANAT: översättning, semantik, tillägg, utelämning, översättningsbyte

1 INLEDNING

Översättningar finns överallt omkring oss och de har funnits länge. Översättningarna syns i vardagen bland annat som finska textningar i utländska tv-program eller filmer. Man läser också bruksanvisningar när man vill lära sig hur att använda en ny apparat. Bruksanvisningarna översätts till flera språk för att användare med olika modersmål ska ha möjlighet att lära sig att använda apparaten.

Källtexten, alltså den text som översätts från ett språk till annat, innehåller ibland information som översättaren inte anser nödvändig för den som läser översättningen. Då är det vanligt att lämna bort en eller flera sådana delar från översättningen. En risk är dock att budskapet förvrängs och läsaren förlorar väsentlig information. Översättaren kan därtill tillägga något i översättningen, till exempel om något som framträder i källtextens kultur men är obekant i måltextens kultur behöver förklaras.

I denna avhandling undersöker jag semantiska förändringar i svenska översättningar av finska artiklar i tidningen *Yhteishyvä*. De svenska översättningarna finns i *Samarbete* som är en översättningsversion av *Yhteishyvä*. I min studie undersöker jag översättningarna utgående från semantisk synvinkel, med andra ord om de svenska översättningarna förmedlar samma information som de finska originaltexterna. Som utgångspunkt använder jag Ingos (1991) modell när jag delar in de semantiska förändringarna i grupper. Ingo (1991: 254-256) kategoriserar semantiska förändringar i *tillägg*, *utelämningar*, *betydelsenyanser och inexaktheter* samt *semantiska fel*. Jag avgränsar denna kategorisering så att jag studerar endast tilläggen och utelämningarna. Det är utmanande för mig som har finska som modersmål att bedöma vilka uttryck som är lämpliga att använda i de svenska översättningarna och vilka olikheter som räknas som semantiska fel.

Vid sidan av tilläggen och utelämningarna studerar jag översättningsbyten. Jag kategoriserar översättningsbyten som *obligatoriska* och *frivilliga* enligt Catford (1965) och Huhtala (1995). Som stöd till Huhtalas kategorisering använder jag Heikkinen (1987) som mer omfattande har tillämpat Catfords kategorisering. Enligt Catford (1965:

73) är översättningsbyten (*translation shifts*) avvikelser från formell motsvarighet vid överföring från källspråket till målspråket. Catford (1965: 32) definierar den formella motsvarigheten som en målspråklig kategori som intar samma plats i målspråkets ekonomi som en given kategori har i källspråket.

Av semantiska förändringar är tilläggen och utelämningarna lättast att iakta i översättningen. När man lägger till något i översättningen är det fråga om tillägg. Det finns två olika typer av tillägg: *semantiska* och *explicitgörande*. Med ett semantiskt tillägg avses att översättningen förmedlar sådan information som inte finns med i originaltexten, vilket betyder att översättaren har lagt till nya betydelsekomponenter i översättningen. Betydelsekomponenter är till exempel morfem, ord, ordfogningar, satser och meningar. Ibland uttrycker översättningen något explicit, alltså i ord, sådana betydelseelement som endast finns med implicit, ”mellan raderna”, i originaltexten. Om man däremot lämnar bort något i översättningen är det fråga om utelämning. Utelämningar särskiljs i *semantiska* och *implicitgörande* utelämningar. En semantisk utelämning syns i översättningen så att det har lämnats bort väsentliga betydelsekomponenter så att betydelsen förändras. Det är fråga om en implicitgörande utelämning när det har lämnats bort sådana betydelsekomponenter som framgår som självklarheter enbart av satssammanhanget. (Ingo 1991: 254-255)

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att ta reda på hurdana semantiska förändringar det finns i svenska översättningar av finska artiklar i *Yhteishyvä*. Jag undersöker hurdana tillägg och utelämningar som översättaren har gjort i översättningarna och varför översättaren har gjort dem. Jag studerar också hurdana översättningsbyten det finns i översättningarna. När jag undersöker dessa saker söker jag svar på följande fem frågor.

1. Vilka tillägg förekommer i översättningarna?
2. Vilka utelämningar förekommer i översättningarna?

3. Vilken semantisk förändring förekommer oftast?
4. Varför förekommer semantiska utelämnningar i översättningarna?
5. Vilka översättningsbyten förekommer i översättningarna?

Jag svarar på frågorna vid analysen av undersökningsmaterialet. Jag svarar på den första frågan genom att ge exempelmeningar där semantiska och explicitgörande tillägg är representerade och analyserar hur förändringar framträder i översättningarna. Jag gör det också när jag svarar på den andra frågan, det vill säga ger exempelmeningar där semantiska och implicitgörande utelämnningar förekommer och analyserar hur dessa förändringar syns i översättningarna. Jag svarar på den tredje frågan genom att ange vilken semantisk förändring som förekommer oftast i översättningarna. När jag svarar på den fjärde frågan reflekterar jag på orsaker till förekomsten av de semantiska förändringarna. Den sista frågan berör översättningsbyten och jag svarar på den genom att ge exempelmeningar och analysera vilka översättningsbyten som förekommer i meningar.

1.2 Material

Som undersökningsmaterial har jag nummer 5/2018 av *Yhteishyvä* och *Samarbete*. Jag samlade in materialet genom att leta upp de finska *Yhteishyväs* artiklar som hade svensk översättning i *Samarbete*. Jag kunde välja enbart en del artiklar eftersom det väljs vissa delar av *Yhteishyvä* som översätts till svenska och publiceras i *Samarbete*. Förutom artiklar med olika teman innehåller *Yhteishyvä* många bilder på människor och reklam för produkter och varor samt matrecept och spartips. Stamkundsförmånerna har ett stort utrymme på de sista sidorna därför att S-gruppen erbjuder sina stamkunder mångsidiga förmåner, bland annat kosmetikprodukter och tjänster till extrapris. *Samarbete* är strukturellt likadan som *Yhteishyvä*, men den är kortare och har några egna artiklar som inte alls finns i *Yhteishyvä*. Både *Yhteishyvä* och *Samarbete* utkommer sex gånger per år. *Yhteishyvä* har 1 777 000 läsare och *Samarbete* har 72 000 läsare (KMT 2018).

Yhteishyvä har sitt ursprung över ett hundra år bakåt i tiden när andelsverksamheten började i Finland. Andelshandlar uppstod runtom Finland i början av 1900-talet som motvikt till handeln som idkades av privata handelsmän som strävade efter maximal vinst men sålde dåliga och ohygieniska produkter. Helsingin Yleinen Ravintoyhdistys som grundades 1889 stadgade att butikerna skulle vara öppna för alla och försäljning på kredit är förbjuden. Därtill hade varje medlem i andelslaget en röst och primärt fördelades överskottet enligt inköpen och enligt andelarna i andra hand. Den äldsta vidare verksamma andelshandeln Vähäväkisten osuusliike är grundad 1901 och den finns i Åbo. Centralaffären Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) grundades 1904 eftersom det fanns behov av att främja samarbetet mellan andelshandlarna och sprida kooperationstanken. SOK tog också hand om samköp, rådgivning och handledning. (S-ryhmä 2019) Det första numret av *Yhteishyvä* publicerades år 1905. *Yhteishyvä* var först en bok som utkom en gång i månaden och senare varje vecka till medlemmar för andelshandlarna. *Yhteishyvä* fungerade som medel för att meddela information om handeln och att skapa en känsla av gemenskap bland de som var med i andelsverksamheten. Den svenskspråkiga *Samarbete* utkom första gången 1909. (Salovuori 2015)

Mitt undersökningsmaterial består av sju finska artiklar i *Yhteishyvä* och deras översättningar som har publicerats i *Samarbete*. Jag presenterar kort temana som behandlas i artiklarna. Jag betecknar artiklarna med små bokstäver och benämner också spalten där artikeln är publicerad. Temat i artikel a) är en ny företeelse ”staycation” som innebär att man firar en kort semester genom att slappna av på hotellet. Artikeln är publicerad i spalten *Irtiotto* i *Yhteishyvä* och i spalten *Avkoppling* i *Samarbete*. Temat i artikel b) är matsvinnet som matbutikerna förebygger genom att sälja livsmedel med rabattpriser. Spalten där artikeln finns heter *Kaupassa* i *Yhteishyvä* och i spalten *I butiken* i *Samarbete*. Artikel c) behandlar huvudtemat i nummer 5/2018 och det är *Rosa bandet* -kampanjen och cancerforskning. Temat i artikel d) är företaget Novita. Artikeln har publicerats i spalten *Tuotteiden takana* i *Yhteishyvä* och i spalten *Bakom produkten* i *Samarbete*. Det berättas i artikel e) hur en ägarkund av S-gruppen som utnyttjar sin Bonus. Artikeln finns i spalten *Bonusta elämään* i *Yhteishyvä* och i spalten *Bonus i livet*

i Samarbete. I artikel f) är temat ätstörningar och den behandlas i spalten *Ruokavieras* i Yhteishyvä och i spalten *Matgästen* i Samarbete. I artikel g) berättar ungdomar om sina erfarenheter av arbetslivet. Artikeln finns i spalten *Paras paikka elää* i Yhteishyvä och i Samarbete finns artikeln i spalten *Det bästa landet att bo i*.

1.3 Metod

I min studie använder jag flera undersökningsmetoder. Min undersökning är kvalitativ eftersom jag studerar kvaliteten hos översättningar, med andra ord det hur översättningarna motsvarar originaltexterna. Syftet med kvalitativ undersökning är att förstå kvaliteten och egenskaperna hos undersökningsobjektet (Jyväskylän yliopisto 2015a). Analysen görs genom att använda språkliga utsagor, till exempel inspelningar av prat och anteckningar av observerade händelser (Fejes & Thornberg 2009: 18–19). En av mina undersökningsmetoder är klassificering eftersom jag indelar semantiska förändringar i tillägg och utelämnningar genom att använda Ingos (1991) klassificering. Klassificering kan användas som analysmetod i både kvalitativ och kvantitativ analys (Jyväskylän yliopisto 2015b).

Vid sidan av den kvalitativa metoden använder jag kvantitativ metod. Med den kvantitativa metoden försöker man förklara verkligheten med sifferdata, till exempel genom att ange siffervärden för ett antal variabler (Fejes & Thornberg 2009: 18). Jag använder kvantitativ metod när jag räknar hur många semantiska förändringar och översättningsbyten som jag hittar i materialet och anger siffrorna i tabellen. Jag redogör också för vilken semantisk förändring som förekommer oftast i mitt material. Därtill använder jag en deskriptiv metod eftersom jag beskriver semantiska förändringar och översättningsbyten. Syftet med den deskriptiva undersökningen är att beskriva det undersökta fenomenet och försöka svara på frågorna vad, hur och hurdan (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2019).

Olika dokument analyseras systematiskt och objektivt med hjälp av *innehållsanalys*. Ett dokument är främst skrivet, till exempel en artikel eller en bok. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 105) Innehållsanalys är en av mina metoder när jag analyserar översättningarna. En kontrastiv undersökning baserar sig på ett kvantitativt material och statistiska analysmetoder samt på användning av kvalitativt material och analysmetoder (Jyväskylän yliopisto 2015c). Min undersökning är kontrastiv eftersom jag jämför två språk, finskan och svenskan, med varandra. Dessutom jämför jag mina undersökningsresultat med resultaten av några tidigare undersökningar.

Jag analyserar materialet så att jag läser artiklarna mening för mening. Jag fäster uppmärksamhet vid olikheter som framkommer mellan originaltexterna och översättningarna, det vill säga det om alla betydelsekomponenter som finns i källtexterna också finns med i de översatta texterna eller om översättningarna saknar sådana betydelsekomponenter som finns i originaltexterna. Jag grupperar semantiska förändringar i grupper: tilläggen indelar jag i semantiska och explicitgörande och utelämningsarna i semantiska och implicitgörande. Jag åskådliggör varje grupp med några exempel. Jag analyserar översättningsbyten på samma sätt som de semantiska förändringarna. Jag analyserar till sist vilken semantisk förändring förekom mest frekvent i materialet och jämför mina resultat med resultat som Anna-Riikka Havusela (2011), Mikaela Granlund (2012), Cecilia Högnabba (2017), Emmi Ketola (2017) och Heidi Asplund (2019) har fått i sina studier.

1.4 Tidigare resultat av undersökningar om semantiska förändringar

Semantiska förändringar har studerats i tidigare avhandlingar pro gradu inom översättningsvetenskap vid Vasa universitet. I detta avsnitt presenterar jag fem tidigare studier vilkas resultat jag kommer att jämföra med mina resultat i kapitlet 6. Det har använts olika slags kategoriseringar i de tidigare studierna så det är relevant att endast jämföra de resultat som är jämförbara. Anna-Riikka Havusela (2011) har undersökt semantiska och pragmatiska förändringar i två olika översättningsversioner av barnsagorna *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood*. Havuselas resultat visade att det

fanns mest tillägg i översättningarna. Näst mest hittade Havusela utelämningar och inexaktheter, direkta fel samt pragmatiska förändringar fanns färre i undersökningsmaterialet.

Mikaela Granlund (2012) har studerat svenska översättningar av Nådendals Spa och Rantasipis broschyrer. Granlunds resultat visade att *Nådendals Spas* broschyr innehöll mest utelämningar, mer implicitgörande än semantiska utelämningar och det fanns mer explicitgörande än semantiska tillägg. Rantasipis broschyrer innehöll mer implicitgörande än semantiska utelämningar. Tilläggen förekom oftare än utelämningarna och explicitgörande tillägg förekom oftare än semantiska tillägg. Granlund påpekar att det var ett substantiv som var det vanligaste tillägget i både Nådendals Spas och Rantasipis broschyrer. Det resultatet kommer jag att jämföra med mina resultat när jag analyserar vilken semantisk förändring som är vanligast i mitt undersökningsmaterial.

Cecilia Högnabba (2017) har studerat semantiska förändringar i svenska översättningar av finskspråkiga bruksanvisningar till Narvi bastuugnar. Högnabba tog reda på hurdana semantiska förändringar som det finns i översättningarna, vad som karakteriserar förekomsten av semantiska förändringar och hur de semantiska förändringarna påverkar informationens överföring i bruksanvisningarna. Hennes resultat visade att det fanns mest tillägg i de undersökta bruksanvisningarna, mer explicitgörande än semantiska. Det här resultatet visade att tilläggen inte hade betydlig inverkan på den semantiska betydelsen. Emmi Ketolas (2017) undersökning handlade om semantiska förändringar i svenska översättningar av tidningsknepen i Niksi-Pirkka. Ketola hittade mest tillägg i materialet och den största delen var explicitgörande. Av utelämningarna förekom det oftare semantiska än implicitgörande utelämningar.

Heidi Asplund (2019) har studerat semantiska förändringar i barnboken *Hundarnas historiebok –Finland, en del av Sverige* som är en svensk översättning av Mauri Kunnas barnbok *Koiramäen Suomen historia*. Syftet med Asplunds undersökning var att studera om det i översättningen har gjorts sådana förändringar som förändrar textens betydelse.

Dessutom undersökte hon hurdan inverkan som semantiska förändringar har på läsoplevelsen. Asplund undersökte alla grupper av semantiska förändringar, det vill säga tillägg, utelämningar, betydelsenyanser och inexaktheter samt semantiska fel. När det gäller förekomsten av tillägg och utelämningar visade resultaten att det fanns mest explicitgörande tillägg i hennes material. Explicitgörande tillägg var bland annat personnamn, adverb och preciserande attribut. Semantiska tillägg förekom färre och de var till exempel längre uttryck och enskilda ord samt bestämningar.

Enligt Asplund hade några av de semantiska tilläggen en positiv inverkan på texten eftersom de korrigerade felen som fanns i källtexten och underlättade förståelsen. Däremot hade några semantiska tillägg en försumbar inverkan. Majoriteten av utelämningarna var implicitgörande utelämningar. De var till exempel adverb, personnamn och titlar. Semantiska utelämningar förekom knappt och de var bland annat enskilda ord, till exempel preciserande adverb, attribut, adjektiv och verb. Asplund anser att semantiska utelämningar inte hade någon stor inverkan på betydelsen medan däremot några implicitgörande utelämningar var betydelsefulla. Implicita utelämningar orsakar ingen betydlig informationsförlust men de gjorde enligt Asplund översättningen språkligt fattigare.

2 TEORI OM ÖVERSÄTTNING

I detta kapitel diskuterar jag översättning. Jag diskuterar först hur begreppet översättning har definierats av forskare i översättningsvetenskap. Jag presenterar Catfords (1965), Nida och Tabers (1974), Wilss (1977) och Vermeers (1986) syn på översättning. Efter det diskuterar jag fyra grundaspekter vid översättning och översättningsprocessen utgående från Ingo (1991). Till sist presenterar jag översättningsbyten som Catford (1965) och Huhtala (1995) har klassificerat. Jag hänvisar också till Heikkinen (1987) som Huhtala (1995) utnyttjar i sin forskning i översättningsbyten.

Begreppet översättning har beskrivits av olika forskare. Catford (1965: 20) säger att översättningen är "replacement of textual material in one language by equivalent textual material in another language". Ett textuellt material är en lexikalisk enhet, till exempel ett enstaka ord eller en del av ett ord. Nida & Taber (1974: 12) beskriver översättningen som "reproducing the message" vilket menar att översättaren måste syfta till att reproducera originaltextens budskap. Om översättaren gör något annat är det falskt mot hens uppgift enligt forskarna. För att reproducera källtextens budskap ska översättaren göra grammatiska och lexikala anpassningar i översättningen. Nida och Taber anser också att det är viktigare att sträva efter ekvivalens än identitet vid översättningen vilket nås genom att bevara originalformen. Detta ökar behovet att göra betydande anpassningar, till exempel i engelska frasen *it came to pass*, 'it happened'.

Enligt Wilss (1977: 72) är översättningen en textbearbetning- och textverbaliseringsprocess. Med det menar han att man överför från en så ekvivalent målspråklig text som möjligt från en källspråklig text. Det förutsätter att översättaren förstår textförlagan innehållsligt och stilistiskt. Wilss delar översättningen i två huvudfaser varav den första är en förståelsefas. Under förståelsefasen analyserar källtextens översättare sina intentioner berörande stil och betydelse. Den andra fasen är en språklig rekonstruktionsfas där översättaren reproducerar den innehållsligt och stilistiskt analyserade källtexten med hänsyn till den optimala kommunikativa synvinkeln med ekvivalent. Vermeer (1986: 33) konstaterar att översättningen är en

komplex handling. Det redogörs för nya funktionaler samt kulturella och språkliga betingelser av källtextens sakförhållanden i en ny situation. Samtidigt härmar texten de här betingelserna så formellt som möjligt. Vermeer ser texten som handlingsprodukt som är förknippad med producentens helhetsuppfattning och föreställning och dess kultur.

2.1 Fyra grundaspekter vid översättning

Det finns fyra grundaspekter som skapar grunden för översättning: *struktur*, *varietet*, *semantik* och *pragmatik*. En källtext har en grammatisk struktur som baserar sig på källspråkets normer på språkets alla plan, som bland annat är ortografi, ljudlära, morfologi och syntax. En språklig varietet, det vill säga en stil, beror på situationen. Då ska översättaren välja det uttrycksätt som passar bäst i situationen som finns omkring källtexten.

Betydelsen förmedlas med hjälp av källspråkets semantiska struktur. Den semantiska strukturen lexikaliserar omvärlden på så vis att ord och deras betydelse är länkade till varandra på ett för varje språk unikt sätt, vilket skapar språkspecifika semantiska fält. Att lexikalisera omvärlden görs med avvikande lösningar och på andra sätt som målspråket erbjuder. Översättningen innebär även pragmatik, som med andra ord är situationsanpassning. Eftersom texten uppstår under vissa situationella förhållanden ska den vara skriven så att den fungerar under dessa förhållanden. Sådana situationella förhållanden är bland annat språk, ställe, tid, syfte och mottagare. Översättaren ska göra anpassningar också om hen populariserar texten. Anpassningar görs exempelvis genom att tillägga ett ord för att förklara något som är okänt i målkulturen eller genom att utelämna något som är irrelevant i sammanhanget. (Ingo 2007: 20–22.)

2.2 Översättningsprocessen

I detta avsnitt diskuterar jag översättningsprocessen. Inom språkvetenskapen diskuteras översättningen ofta som en process. Ingo (1991: 92) diskuterar översättningsprocessen och enligt honom består översättningsprocessen av tre skeden: *analys*, *överföring* och *bearbetning*. Det första skedet i översättningsprocessen är analys. En noggrann analys av källtexten skapar grunden för all översättning. Om översättaren har en grundlig och mångsidig kännedom om en källtext blir översättningen lyckad. (Ingo 1991: 93)

Översättaren gör först en förberedande textanalys genom att läsa källtexten för att bekanta sig med texten. Att analysera källtexten är nyttigt i senare skeden eftersom det blir lättare för översättaren att hitta semantiskt exakta betydelsemotsvarigheter vid överföringsskedet och textens stil har redan blivit bekant innan bearbetningsskedet börjar. Översättaren analyserar texten också ur grammatisk, semantisk, stilistisk och pragmatisk synvinkel. De ovannämnda synvinklarna är viktiga med tanke analyskedet eftersom analysen blir tillräckligt ingående när olika synvinklar granskas. (Ingo 1991: 93–94)

Det andra skedet av översättningsprocessen är överföring. Översättaren överför ett noggrant analyserade textmaterial till målspråket. Överföringen är ett väsentligt skede i översättningsprocessen men det är svårt att undersöka överföringen eftersom den sker i översättarens hjärna. Vid överföringen skriver översättaren ingenting utan gör råöversättningar i sin hjärna. Råöversättningarna fungerar som en utgångspunkt för bearbetningsskedet där översättaren finslipar och formulerar en slutgiltig text. (Ingo 1991: 165)

Enligt Ingo (1991: 165) måste översättaren koncentrera sig på källtextens djupstruktur i stället för ytstruktur vid överföringsskedet. En källspråklig och målspråklig mellanstruktur, det vill säga väl analyserade textmaterial, ligger närmare varandra på djupare nivåer vilket också underlättar översättningsarbetet. En grammatikalisk ytstruktur förmedlar semantisk information vilket gör att till exempel meningarna *Han*

har säkert uppträtt och *Han har uppträtt säkert* inte är synonyma på grund av deras avvikande ordföljd. Den semantiska informationen i texten återfinns huvudsakligen i enskilda ord och morfem. (Ingo 1991: 96–97)

Bearbetningen är det sista skedet av översättningsprocessen. Översättaren bearbetar råöversättningarna till en smidig och idiomatisk målspråklig text, som också stilistiskt motsvarar källtexten så långt som möjligt. En formell motsvarighet är inte längre ett krav utan det är viktigare att sträva mot en dynamisk motsvarighet. Då har översättaren som ett primärt mål är att förmedla källtextens innehåll. (Ingo 1991: 216)

2.3 Översättningsbyten

I detta avsnitt presenterar jag översättningsbyten. Catford (1965: 73) diskuterar olika typer av översättningsbyten (*translation shifts*) och menar att översättningsbyten är avvikelser från formell motsvarighet som sker när ett källspråk överförs till ett målspråk. Catford indelar översättningsbytena i två huvudtyper: *obligatoriska* och *frivilliga*. Huhtala (1995: 39) som också har forskat i översättningsbyten menar att obligatoriska översättningsbyten görs av strukturella olikheter mellan källspråket och målspråket. Däremot gör man frivilliga översättningsbyten av andra orsaker, till exempel därför att översättaren uppfattar något element i källtexten som onödigt eller översättaren vill spara utrymme.

Ingo (1991: 168) diskuterar olika förändringar som inträd vid översättning och lyfter fram översättningsbyten som Catford (1965) har också diskuterat. Översättningsbyten kan indelas i två huvudtyper, *nivåbyten* och *kategoribyten* (Catford 1965: 73ff). Ingo nämner att det finns skillnader mellan finskan och svenskan när det gäller språkets olika nivåer. Skillnaden finns bland annat i det hur objektets aspekt markeras. I finskan kan man i alla tempusformer uttrycka om en handling är irresultativ eller resultatativ. Då använder man partitiv (*Hän ampui hirveä*) och ackusativ (*Hän ampui hirven*) som objektskasus. I svenskan finns det däremot inga syntaktiska medel för att uttrycka

aspekt, utan en oavslutad och slutbehandlad handling framhävs med lexikaliska medel. Finskans partitiv uttrycker den oavslutade handlingen och översätts med preposition i svenskan (*Han sköt på (efter) älgen*). Ackusativ uttrycker i sin tur den slutbehandlade handlingen (*Hän fällde (sköt/nedlade) älgen*). (Ingo 1991: 169–170)

2.3.1 Obligatoriska översättningsbyten

I detta avsnitt presenterar jag obligatoriska översättningsbyten. Catford (1965: 73) grupperar obligatoriska översättningsbyten i två huvudtyper, *nivåbyten* och *kategoribyten*. När ett källspråkligt element på en lingvistisk nivå har en målspråkliga översättningsekvivalent på en annan nivå är det fråga om *nivåbyte* (Catford 1965: 73). Huhtala (1995: 40) menar att nivåbyten är möjliga till exempel mellan nivåerna för grammatik och lexikon. Det betyder att översättaren ersätter ett grammatiskt fenomen på källspråket med lexikaliska medel i målspråket eller tvärtom. Lexikaliska medel är bland annat förklarande tillägg och olika bestämningar. Ett nivåbyte kan ske från en lexikalisk nivå till en grammatisk nivå: *Eräissä mikrotietokoneiden mahdollisuuksia käsitelleessä tilaisuudessa käytti muuan viisas mies puheenvuoron...– Vid en konferens om mikrodatorernas möjligheter pekade en vis deltagare på...* (Huhtala 1995: 40)

Catford (1965: 76–77) beskriver *kategoribyten* som avvikelser från en formell motsvarighet. I kategoribytena ingår fyra grupper: *strukturbyten*, *klassbyten*, *enhetsbyten* och *intrasystembyten*. De vanligaste kategoribytena är strukturbyten eftersom de förekommer på alla nivåer inom grammatik. Sådana grammatiska enheter som meningar, satser och fraser blir ofta föremål för strukturbyten till exempel vid översättning mellan finskan och svenskan. En huvudsats som inleds med någon annan satsdel än subjekt har en omvänd ordföljd i svenskan. Till exempel om en sats inleds med ett adverbial kommer predikatet före subjektet i svenskan: *Torstai-iltapäivänä Pylkkö tapaa Kööpenhaminassa...– På torsdag kväll träffar Pylkkö i Köpenhamn...* Det är fråga om ett satsstrukturbyte som beror på strukturella olikheter mellan finskan och svenskan. (Huhtala 1995: 41)

När det gäller *klassbyten* representerar en målspråkliga översättningsekvivalent någon annan ordklass än ett element på källspråket. Det betyder att ett ord som till exempel är substantiv i originaltexten blir adjektiv i översättningen. Klassbyten mellan andra ordklasser är också möjliga. Enligt Huhtalas (1995: 42) exempel har ett substantiv i källtexten har blivit adjektivattribut i översättningen: *Suomen viranomaisen toimivalta sukunimeä koskevassa asiassa. – Finsk myndighets behörighet i ärende som gäller släktnamn.*

Enhetsbyten är avvikelser från den formella motsvarigheten. Det betyder att en enhet i källtexten är av en annan rang än en enhet i översättningen. Något som uttrycks med ett morfem i källspråket uttrycks till exempel med ett ord eller en ordföljd i målspråket. (Catford 1965: 79) Finskans kasusformer ersätts ofta med prepositioner i svenskan vilket är ett exempel på enhetsbyten. Man ersätter till exempel finskans adessiv *-lla* med prepositionen *på* i svenskan: *...siis viestejä eri tasoilla. – ...alltså budskap på olika nivåer.* (Huhtala 1995: 42–43)

Intrasystembyten sker internt inom ett system. Det betyder att källspråket och målspråket har system som formellt i stora drag motsvarar varandra men översättaren väljer en icke-motsvarighet i målspråket vid översättningssituationen (Catford 1965: 80). Inom grammatik representerar till exempel ett numerussystem intrasystembyten (Catford 1965: 7). Ett intrasystembyte sker om det exempelvis används substantiv i pluralis i källspråket och singularis i målspråket: *Portailta on upea näköala kattojen yli Eteläsatamaan. - Från trappan har man en storslagen utsikt över hustaken mot Södra hamnen.* Om det sker en förändring i diates är intrasystembytet också då möjligt. (Huhtala 1995: 43)

En typ av obligatoriska översättningsbyten, *tempusbyte*, sker när översättaren är tvungen att använda en annan tempusform än den som används i källtexten. Ett tempusbyte kan också kategoriseras som frivilliga översättningsbyten (se 2.3.2). Ett exempel på ett tempusbyte är att presens har blivit preteritum i översättningen: *Mika Waltarin Satu-tytär tiesi jo alle kahden vuoden ikäisenä, että tomaatissa on*

”*vitimiiniä.*– *Mika Waltaris dotter Satu visste redan innan hon fyllt två år att det fanns vitamin i tomater.* Eftersom finskan har inte alls futurum motsvarar tempusformerna inte formellt varandra då de inte kan räknas som intrasystembyten. (Huhtala 1995: 43–44)

2.3.2 Frivilliga översättningsbyten

Vid sidan av obligatoriska översättningsbyten gör översättaren frivilliga översättningsbyten. Till skillnad från obligatoriska översättningsbyten förutsätter frivilliga översättningsbyten andra kunskaper än kännedom om språkets struktur. Översättaren måste känna till textens uppdrag, målgrupp och ämne och ha en förmåga att uttrycka sig väl i skrift för att ett frivilligt översättningsbyte blir lyckat. Några möjliga orsaker till förekomsten av frivilliga översättningsbyten är onödiga element i källtexten och brist på utrymme. (Huhtala 1995: 39)

Frivilliga översättningsbyten uppstår på två sätt i översättningar. Ett sätt är att ett element saknar en direkt motsvarighet i källtexten eller tvärtom. Till den här gruppen hör tillägg och bortfall. Ett exempel på tillägg är *lapsen nimi – barnets släktnamn* där ledet *släkt-* har tillagts i översättningen. Ett bortfall är till exempel ordet *omakotitalo* som har utelämnats från översättningen: *minun omakotitaloni katolta – från mitt tak*. Det andra sättet hur frivilliga översättningsbyten uppstår är att ett element i källtexten har en motsvarighet i översättningen men den här motsvarigheten inte är en lexikonmotsvarighet. Då talar man om *uttrycksbyten*. Ett uttrycksbyte uppstår när översättaren väljer en icke-ordagrann motsvarighet till ett element i källtexten. Det valda elementet motsvarar källtextens element innehållsmässigt på det ställe där det används i men inte nödvändigtvis på något annat ställe. Till exempel i textavsnittet *Hän seurasi Odetten neuvoa – Han följde hennes råd* har de andra elementen en ordagrann motsvarighet förutom *Odette* som har blivit *hennes* i översättningen. (Huhtala 1995: 44–48)

Ibland finns det avvikande element i källtexten och översättningen vilket förorsakar byte av information. Det kallas för *informationsbyte* som uppstår i texten därför att

översättaren har använt en icke-ordagrann motsvarighet som innehållsligt avviker från källspråkets uttryck. En originaltext kan också ge felaktig information, då översättaren gör ett informationsbyte som korrigerar felaktigheten. Ett exempel på ett sådant fall är textavsnittet *Mercadona (Italia) – Mercadona (Spanien)*. I källtexten finns ett felaktigt element (*Italia*) som översättaren har ersatt med ett riktigt element (*Spanien*) i översättningen. (Huhtala 1995: 48f)

Numerusbyten blir aktuella när ett ord som står i singularis i källtexten har blivit pluralis i översättningen eller tvärtom. Ett exempel på ett numerusbyte är att pluralformen i källtexten har blivit singularis i översättningen: *Keskimmäinen poika alkaa kuivata ikkunoita sanomalehdellä. – Mellanpojken börjar gnida fönstret med tidningspapper.* (Huhtala 1995: 49) När ett element i översättningen har ett annat stilistiskt värde än elementet i källtexten är det fråga om ett *stilnyansbyte*. Huhtala (1995: 50) ger som exempel ett fall där ett ord som hör till barnspråk har ersatts med ett neutralt ord utan en stilistisk klang: *Mika Waltarin Satu-tytär tiesi jo alle kahden vuoden ikäisenä, että tomaatissa on vitimiiniä. – Mika Waltaris dotter Satu visste redan innan hon fyllt två år att det fanns vitamin i tomater.* (Huhtala 1995: 50f)

När ett verb i källtexten är i en annan tempusform än ett verb i översättningen talas om *tidsformsbyte*. En tempusform kan förändra från presens till preteritum och från perfektum till pluskvamperfektum. Det har skett ett byte från presens till preteritum i följande exempel: *Humoristisen viestin kulttuurinen taso taas kertoo siitä, millaiseksi intiaanit kokevat valkoisten käytöksen... – Det humoristiska budskapets kulturella nivå för sin del berättar om hur indianerna erfor de vitas beteende...* (Huhtala 1995: 51)

Stavningsbyten kan framträda på flera sätt. Huhtala (1995: 51–53) ger tre olika exempel. I det första exemplet har man skrivit ett ord med en stor begynnelsebokstav i källtexten medan ett motsvarande ord i översättningen har skrivit med en liten begynnelsebokstav: *Neptunus kutsuu Sinut viihtymään tervalla tilkittyyn tunnelmaan, hyvän ruuan ja viinin ääreen. – Neptunus inbjuder dig till en tjärpräglad atmosfär, vid god mat och utsökt vin.* I det andra exemplet har man skrivit ett tal med en siffra i källtexten och med bokstäver

i översättningen: *AMS on Keskon ja 9 muun eurooppalaisen kaupparyhmittymän markkinointiin keskittyvä yhteisyritys. – AMS är ett samföretag mellan Kesko och nio andra handelsgrupperingar...* I det tredje exemplet har översättaren använt en förkortning i stället för ett helt ord: *Omistaja, toimitusjohtaja Christian Saman...* – *Ägaren, VD Christian Saman...* Det kan också vara tvärtom, det vill säga att *toimitusjohtaja* kan skrivas som *tj* i källtexten och *vd* kan skrivas som *verkställande direktör* i översättningen.

Namnbyten sker när översättaren ”översätter” ett namn som inte har någon officiell översättning på samma sätt som exempelvis *Helsinki* har *Helsingfors* (Huhtala 1995: 53). Huhtalas (1995: 54) exempel på ett namnbyte är att ett personnamn har blivit annat i översättningen: *palohälytyksen tehneen ja itsensä Jari Lehikoiseksi esitelleen miehen ääni, – rösten hos den man som hade alarmerat brandkåren och presenterat sig som Jan Lehikoinen...* En sådan förändring medför möjligtvis innehållsmässiga förändringar eftersom de två namnen har samma referens, det vill säga det är fråga om samma person och ställe.

Ordföljdsbyten sker om några element i en grammatisk enhet står i annorlunda ordning i översättningen än i källtexten. Ett ordföljdsbyte är till exempel att två ord har annorlunda ordföljd i källtexten och översättningen: *Kaikki alkaa värjäytyä, [...] ihon rinnan ja mahan päältä. – Allt runtomkring börjar färgas, [...] huden över mage och bröst.* I källtexten är ordföljden *rinnan ja mahan päältä* medan ordföljden i översättningen är omvänd. *Satsbyten* blir aktuella när översättaren bildar en mening eller en enhet av högre rang av två likadana enheter i källtexten eller tvärtom. Översättaren kan till exempel bilda två grafiska meningar av en mening som består av tre satser (a-c): *Edenissä asut mukavasti merellepäin (a) ja huoneissa on kaikki, (b) mitä tarvitset (c). – I Eden bor du bekvämt (a). Alla rum har havsutsikt och allt annat (b) du kan tänka dig (c).* (Huhtala 1995: 54–55)

3 SEMANTIK OCH SEMANTISKA FÖRÄNDRINGAR

I detta kapitel behandlar jag semantik och semantiska förändringar varav tillägg och utelämnningar är centrala i min undersökning. Jag presenterar olika översättningsstrategier och översättningsmetoder som Nida (1974), Newmark (1988), Chesterman (1997) och Leppihalme (2001) har framställt. När jag diskuterar semantiska förändringar presenterar jag Ingos (1991) klassificering. Jag behandlar varje grupp av semantiska förändringar i egna avsnitt. Jag behandlar tilläggen i avsnitt 3.1 och utelämnningarna i avsnitt 3.2. I avsnitt 3.3 diskuterar jag betydelsenyanserna och inexaktheterna samt de semantiska felen i avsnitt 3.4.

Semantik är ett språkvetenskapligt delområde som forskar i betydelser av språkliga tecken och teckenkedjor. De kan till exempel vara ett syntagm, en sats och en text. (Busse 2009: 13–14) Enligt Allwood (1984: 1) är det språkliga betydelseförändringar som studeras inom semantik. Det är också allmänt att man talar om semantiken när man undersöker tolkning, innebörd och betydelse av ett kommunikationssystem. Ett mänskligt naturligt språk är ett relevant forskningsobjekt inom semantiken, med andra ord ett sådant språk som naturligt har vuxit fram i en mänsklig språkgemenskap. En motsats till det mänskliga naturliga språket är artificiella språk, till exempel datamaskinella programmeringsspråk.

Allwood (1984: 74–75) diskuterar också semantiska distinktioner som brukar förekomma i språket. Han lyfter fram bland annat termerna *synonymi*, *homonymi* och *polysemi*. Det är fråga om synonymin när två ord har samma betydelse. Orden är synonymer till varandra ifall en påstådd synonym bytts ut mot en annan i en språklig kontext och kontextens betydelse förblir oförändrad. Till exempel *pojke* och *gosse* är synonymer till varandra. I homonymin är det fråga om två likalydande ord som betyder olika saker. Till exempel *bok* betyder både en bok som läses och trädet som heter bok (pyökki). Polysemin betyder att ett ord har flera olika betydelser. Till exempel *krona* har tre olika betydelser: slanten krona, kungens krona och trädets krona.

Flera forskare inom språkvetenskapen har behandlat *översättningsstrategier* genom att klassificera dem i grupper. Nida (1974: 105) framställer att semantiska förändringar (*semantic adjustments*) är en av översättningsstrategier. Enligt Nida är översättningen som om man packade kläder i två olika väskor: kläderna förblir samma men om väskorna är av olika form måste man packa väskorna på olika sätt. Det är problematiskt att översätta till exempel idiom eftersom de sällan har samma betydelse på ett annat språk. Det är vanligt att idiom översätts med icke-idiomen, till exempel genom att förändra idiomet *to gird up the loins of the mind* till icke-idiomet *to get ready in one's thinking*. Andra möjligheter är att översätta idiom med idiom och översätta icke-idiom med idiom. (Nida 1974: 106)

En annan översättningsstrategi är strukturella förändringar (*structural adjustments*) och de kan klassificeras i fyra grupper: *diskurs*, *mening*, *ord* och *ljud*. Enligt Nida (1974: 112) är användning av direkta och indirekta diskurser ett vanligt problem när en diskursstruktur förändras. Meningen *They glorified God*. åskådliggör en direkt diskurs och en indirekt diskurs förekommer i meningen *They said, 'God is wonderful*. Nida (1974: 200) beskriver begreppet diskurs som ett prov på ett lingvistiskt material som förmedlar ett budskap och som visar en strukturell och semantisk koherens, enhetlighet och fullständighet. Diskursen är med andra ord en text. En direkt diskurs betyder att en skribent ordagrant citerar en annan person och inbäddar citatet i sin egen diskurs med citationstecken (ibid. 200). En indirekt diskurs betyder rapporterade ord av en person inbäddade i en grammatikaliskt transformerad form i en diskurs av en annan person. Det är typiskt att skribenten hänvisar till ursprungliga talare med tredje person. (Nida 1974: 202)

En meningsstruktur blir också förändrad i några fall, till exempel om ordföljdsreglerna i källspråket och målspråket avviker från varandra. Om ordföljden i källspråket är *subjekt-verb-objekt* och till exempel *subjekt-objekt-verb* i målspråket är översättaren tvungen att anpassa sig till ordföljdsregeln i målspråket. Användning av aktiv och passiv är också ibland problematiskt, särskilt om ett språk inte alls har passiv eller det

gynnar aktivformen. En lösning i sådana fall är att ändra passiv till aktiv eller ”pseudo-aktiv”, till exempel med meningen *They received punishment*. (Nida 1974: 113–114)

Grammatiska ordklasser är ett vanligt översättningsproblem när en ordsstruktur förändras. Till exempel ett substantiv förändras till ett verb i sådana fall där substantivet anger händelsen. Även tidsformer som anger förfluten tid är utmanande om ett språk har olika tempus för förflutna handlingar vid viss tidpunkt. Till exempel det som hände fem år sedan och det som hände för fem minuter sedan kan uttryckas på olika sätt. (Nida 1974: 115–116)

När en ljudsstruktur förändras strävar översättaren efter att följa en fonologisk struktur av målspråket vid omarbetning av lånord. Enligt Nida (1974: 118) betyder det till exempel att egennamnet *Mark* kan bli *Maliko* i översättningen.

Newmark (1988: 45–47) grupperar olika översättningsmetoder som källtextinriktade (*SL emphasis*) och måltextinriktade (*TL emphasis*) översättningar. Ordagranna, bokstavliga, trogna och semantiska översättningar är källtextinriktade och fria, idiomatiska och kommunikativa översättningar är måltextinriktade översättningar. Dessutom är adaptation en översättningsmetod bland de måltextinriktade översättningsmetoderna. Newmark (1988: 81–93) har kategoriserat översättningsprocedurer på följande sätt.

Tabell 1. Översättningsprocedurer (Newmark 1988: 81–93)

ordagrann översättning (<i>literal translation</i>)	en semantiskt och grammatiskt motsvarande översättning
inlåning (<i>transference</i>)	ett källspråkligt ord lånas till måltexten (geografiska namn)
naturalisering (<i>naturalisation</i>)	ett lånord adapteras till uttalet eller morfologin i målspråket (Edinburgh)
kulturell ekvivalent (<i>cultural equivalent</i>)	ett ord i källspråkets kultur översätts med ett approximativt ord i målspråkets kultur (<i>tea break – café-pause</i>)

funktionell ekvivalent (<i>functional equivalent</i>)	ett kulturförbundet ord översätts med ett neutralt eller generaliserande uttryck i målspråket (<i>Sejm – Polish parliament</i>)
deskriptiv ekvivalent (<i>descriptive equivalent</i>)	en term eller ett begrepp översätts genom att beskriva (<i>machete – Latin American broad, heavy instrument</i>)
synonymi (<i>synonymy</i>)	en approximativ ekvivalent till ett ord som inte har en precis motsvarighet eller inte är viktigt i en text
genomöversättning (<i>through-translation</i>)	ett översättningslån (namn på organisationen med en vedertagen översättningsmotsvarighet)
byte eller transposition (<i>shifts or transpositions</i>)	en grammatisk förändring i en enhet av måltexten (singularis–pluralis; <i>applause–des applaudissements</i>)
<i>modulation</i>	en variation inom synvinkeln, perspektiv eller tanke kategorier (antonymi)
etablerad översättning (<i>recognised translation</i>)	en officiell eller generellt accepterad översättning som används vid översättning av institutionella termer
<i>translation label</i>	en tillfällig översättning till en ny institutionell term, antecknas med apostrofer (<i>'heritage language', language d'heritage</i>)
kompensation (<i>compensation</i>)	förlust av betydelseinnehållet i ett ställe av texten kompenseras i ett annat ställe av texten
komponentanalys (<i>componential analysis</i>)	en lexikalisk enhet splittras i olika betydelsekomponent
reducering och expansion (<i>reduction and expansion</i>)	<i>science linguistique – linguistics</i> (reducering) <i>belenbend – life-giving</i> (expansion)
parafras (<i>paraphrase</i>)	förstärkning eller förklaring av ett segment i en text
andra procedurer (<i>other procedures</i>)	ekvivalens, adaptation
par, trillingar, fyringar... (<i>couplets, triplets, quadruplets</i>)	sammanställning av olika procedurer (kulturförbundna ord: inlåning och kulturell/funktionell ekvivalent)

Newmark (1988: 81) använder begreppen *översättningsmetoder* (translation methods) och *översättningsprocedurer* (translation procedures) i olika sammanhang.

Översättningsmetoderna är förfaringssätt som gäller översättning av hela texten medan översättningsprocedurer är översättningsmetoderna som gäller meningar och mindre enheter av språket.

Chesterman (1997: 93) klassificerar översättningsstrategier i tre huvudgrupper: *syntaktiska*, *semantiska* och *pragmatiska* strategier. Därtill indelar Chesterman strategierna i 30 undergrupper. Det är dock möjligt att några grupper överlappar varandra och olika typer av strategier uppträder tillsammans. Enligt Chesterman (1997: 94) manipulerar *syntaktiska* förändringar formen eftersom större förändringar medför också mindre förändringar. Chesterman (1997: 94–101) grupperar tio översättningsstrategier som syntaktiska strategier.

1. ordagrann översättning
2. översättningslån
3. förändring av ordklass
4. förändring av enhet (morfem, ord, sats)
5. förändring av frasstruktur
6. förändring av satsstruktur
7. förändring av meningsstruktur
8. förändring av kohesion (påverkar textens inre referens)
9. förändring av nivå (fonologisk, morfologisk)
10. förändring av schema (upprepning)

Semantiska strategier manipulerar betydelsen på samma sätt som syntaktiska strategier påverkar formen (Chesterman 1997: 101). Semantiska strategier är förändringar som gäller en lexikalisk semantik och grammatiska aspekter. Chesterman (1997: 101–107) grupperar tio semantiska översättningsstrategier.

1. synonymi
2. antonymi
3. hyponymi
4. förändring av konversion (köpa-sälja)
5. förändring av abstraktion (abstrakt-konkret)
6. förändring av distribution (en semantisk komponent expanderas eller inskränks)
7. förändring av emfas (en tematisk fokus ökas, reduceras eller ändras)
8. parafra (fri översättning om en motsvarighet saknas)

9. förändring av trop (trop eller metafor ersätts med liknande)
10. andra semantiska förändringar (förändring av ett fysiskt sinne eller en deiktisk riktning)

Enligt Chesterman (1997: 107) använder översättaren *pragmatiska* översättningsstrategier när hen väljer vilken information som förmedlas i måltexten. Det är en möjlig mottagargrupp av översättningen som styr översättarens val. När översättaren fattar beslut om ett lämpligt sätt att översätta texten som en helhet kommer hen ofta fram till pragmatiska översättningsstrategier. Chesterman (1997: 108–112) framställer tio pragmatiska översättningsstrategier.

1. kulturell infiltrering (naturalisering, domesticering, adaptation)
2. förändring av explicitet (texten görs mer explicit eller mer implicit)
3. förändring av information (tillägg, utelämnning)
4. interpersonell förändring (förändring i formalitetens nivå)
5. förändring av språkhandling (byte av modus: indikativ-imperativ)
6. förändring av koherens (påverkar textuell nivå i sin helhet)
7. partiell översättning (en sammanfattad översättning, sångtexter, poesi)
8. förändring av synlighet (påverkar författarens eller översättarens synlighet i texten)
9. transeditering (en bristfällig översättning omregleras, omskrivs)
10. andra pragmatiska förändringar (layout, valet av dialekt: brittisk-amerikansk)

Pragmatiska strategier kan förorsaka stora avvikelser från källtexten, vilket innebär också syntaktiska eller semantiska förändringar. Då kan man säga att pragmatiska strategier manipulerar själva budskapet på samma sätt som syntaktiska strategier manipulerar formen och semantiska strategier manipulerar betydelsen. (Chesterman 1997: 107)

Enligt Leppihalme (2007: 365) kan olika översättningsstrategier undersökas ur flera synvinklar. Det kan undersökas vilka strategier som översättaren har använt antingen i hela texten eller i vissa drag. Därtill kan man jämföra vilka översättningsstrategier som översättaren har använt om samma text har blivit översatt under olika tidsperioder. Man kan också undersöka hurdana översättningsstrategier som översättaren har använt om texten har översatts till andra språk. Översättaren har som syfte att skapa en fungerande

översättning vilket förutsätter beslutsfattande och eftertanke men också lösning av olika slags problem.

Olika översättningsstrategier hjälper översättaren vid problematiska situationer. Ett problem är att översätta främmande ord och översättningslån. Översättaren använder främmande ord i översättningen om ordet inte har någon motsvarighet i målspråket. Med översättningslån menas en rak översättning av ett främmande språk. Översättningslån är vanliga men ibland konstiga för läsaren. Ett allmänt översättningslån är till exempel finskans uttryck *keskellä ei-mitään* som har översatts från engelskans *in the middle of nowhere*. (Leppihalme 2007: 367–368)

Leppihalme (2007: 369) framför syntaktiska, semantiska och pragmatiska förändringar som översättningsstrategier såsom Chesterman (1997) i sitt verk. När översättaren gör en syntaktisk förändring är avsikten att upptäcka ett uttryck som känns mer naturligt eller bättre i målspråket. Det kan nås till exempel genom att byta satsbyggnad, ordföljd eller ordklass. Översättaren har bytt ordklassen från adjektiv till substantiv i följande exempel: *your golden hair Margarete – kultakutrisi Margarete*.

Översättaren gör semantiska förändringar genom att ersätta ett underbegrepp med ett överbegrepp. Bland annat finskans *lumi* har flera underbegrepp, till exempel *hanki*, *tykky*, *räntä* och *loska*, men det är onödigt att använda sådana uttryck i ett land där det snöar sällan. Ett underbegrepp används i så fall att ett ord behöver preciseras. Till exempel kan begreppet *tavla* preciseras med underbegreppen *oljemålning* eller *akvarell*. (Leppihalme 2007: 369) Översättaren måste också fundera om olika språkliga bilder och idiom fungerar på målspråket. Språkliga bilder kan ibland översättas ordagrant även om de inte vore bekanta i målspråket. Om det inte finns någon motsvarighet till en språklig bild i målspråket kan man bortse den språkliga bilden och uttrycka endast sakinnehållet. Några språkliga bilder har övergått från ett språk till ett annat med översättningar. Den språkliga bilden ”kauneus on katsojan silmässä” har exempelvis etablerat i finska språket. (Leppihalme 2007: 370)

Enligt Leppihalme (2007: 370) är en kulturell adaptation den mest iakttagbara översättningsstrategin av pragmatiska strategier. Översättaren gör kulturella adaptationer för att översättningen blir mer bekant för läsaren. Ett exempel är den finska originaltexten där gästerna tar av sig skorna på ytterdörren medan den franska översättningen uttrycker att gästerna hänger upp sina jackor på kroken. Texten har adapterats därför att gästerna inte tar av sig skorna i Frankrike. Förutom adaptation gör översättaren förklaringar, till exempel tillägg, i översättningen om det finns främmande ord i källtexten.

Det är problematiskt för översättaren att översätta allusioner. Det är synnerligen svårt om författaren citerar en annan författare och antar att läsaren känner till de citerade orden. Olika citat och allusioner fungerar bäst inom sin egen kultur eller subkultur. Översättaren kan gå över kulturella gränser om en allusion är känd och har en etablerad översättning, till exempel *Ollako vai eikö olla*. Översättaren kan också utelämna onödig information i texten vilket kan vara den snabbaste lösningen om översättaren har bråttom eller hen språkkunskaper eller kunskaper om landet är inte tillräckliga. Översättaren kan utelämna också källspråkliga uttryck som är stötande i en målspråkliga kultur eller utrop och tilltalsord (*ah, well, sir*) som känns onaturliga i den finska översättningen. (Leppihalme 2007: 371–372)

3.1 Tillägg

Tillägg är iakttagbara förändringar i översättningar och tilläggen finns av två huvudtyper, *semantiska* eller *explicitgörande*. Ett semantiskt tillägg betyder att det finns nya betydelsekomponenter med i översättningen. Ett explicitgörande tillägg betyder att översättningen uttrycker endast explicit, alltså klart i ord, sådana betydelseelement som finns med i originaltexten implicit, det vill säga mellan raderna. Översättaren gör tillägg främst av pragmatiska orsaker, till exempel om originaltextens och översättningens språkliga och kulturella miljö avviker från varandra eller om det finns någon annan omständighet. (Ingo 1991: 254–255) Enligt Ingo (1991: 214) är till exempel

kollokationer en pragmatisk orsak. Ett ord kombineras med ett visst ord (*visa uppmärksamhet – pay attention*).

Det finns också ett konkret behov av att tillägga information när det är fråga om populariserade facktexter. Alla läsare har inte nödvändigtvis satt sig in i ämnet då vissa saksammanhang behöver förklaras mer precis. (Ingo 2007: 123) En exakt översättning är ibland ofullständig eller obalanserad, så till exempel ett adjektiv eller adverb kan tilläggas för att skapa balans i målspråket (Ingo 2007: 123). Ett semantiskt tillägg enligt Ingos (1991: 86) exempel är att översättaren har tillagt adjektivet *gammal*. Adjektivet hänvisar till mannens ålder men det inte framgår någonstans i källtexten.

” I saw a man in the street.”

” Jag såg en *gammal* man på gatan.”

Explicitgörande är en översättning av ett textavsnitt där nya ord men ingen egentlig ny information tillkommer. Det betyder att översättaren säger ut sådant som i källtexten kan utläsas mellan raderna och sådant som direkt härledas ur det som tidigare framkommit i sammanhanget eller av hela situationen. I några fall underlättar explicitgörande tillägg förståelsen av texten, till exempel om en skribent av en sakttext inte tillräckligt detaljerat har förklarat något för läsaren. (Ingo 2007: 123–124) Enligt Ingos (1991: 86) exempel på explicitgörande tillägg har översättaren tillagt ett nytt ord som kommer fram i sammanhanget i en föregående mening.

” Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna. Matka tehdään heti joulun jälkeen.”

” Vi far till Sverige nästa år. *Sverigeresan* sker genast efter julen.”

Den svenska översättningen har fått ett nytt ord men ingen ny information har kommit till. Ett explicitgörande tillägg i exempel är ordet *Sverige* som ersätter källtextens ord *matka*. I källtexten finns *Sverigeresan* med implicit mellan raderna. I översättningen uttrycks klart i ord det som framgår av satssammanhanget i källtexten, alltså att det är fråga om en resa till Sverige.

3.2 Utelämningar

Vid sidan av tillägg är utelämningar iakttagbara förändringar vid översättning (Ingo 1991: 254). Utelämningar är mer allvarliga förändringar än tillägg eftersom utelämningar gör texten semantiskt fattigare och stör informationsflödet (Ingo 1991: 255) Dessutom får översättaren ibland i uppdrag att göra en delvis översättning då hela texten inte blir översatt. (Ingo 1991: 258) En pragmatisk orsak gör utelämningen motiverad på samma sätt som tillägg. En godtagbar orsak är till exempel utjämning av kulturella skillnader genom att utelämma information. Utelämningar kan ske av förbiseende men också om man översätter lat eller slarvigt. (Ingo 2007: 124)

Utelämningar finns av två typer, *semantiska* och *implicitgörande*. Det är fråga om semantiska utelämningar när översättaren har utelämnat väsentliga semantiska komponenter från översättning (Ingo 1991: 255). När översättaren gör en semantisk utelämning sker det informationsförlust men några smärre utelämningar är dock nödvändiga för rytms skull. (Ingo 2007: 124) Ingo (1991: 86) ger exempel på en semantisk utelämning. Informationsförlust har skett eftersom översättaren har utelämnat adjektivet *gammal* i översättningen. Det framgår av källtexten att det är fråga om en gammal man.

” I saw an *old* man in the street.”

” Jag såg en man på gatan.”

En semantisk utelämning i exemplet är det att det engelska ordet *old* inte har en motsvarande betydelsekomponent i den svenska översättningen. Det går fram av källtexten att mannen är gammal, men den som läser översättningen inte kan läsa det mellan raderna.

Med implicitgörande utelämning menas att när översättaren har utelämnat från satssammanhanget sådana betydelseelement som framgår som självklarheter i originaltexten (Ingo 1991: 255). Det betyder att det semantiska innehållet finns med

”mellan raderna” men ett ord eller ett uttryck har blivit utelämnat. Enligt Ingo (2007: 124) är det möjligt att den som läser texten slarvigt inte noterar implicita uttryck. Ingos (1991: 86) exempel på en implicitgörande utelämning finns nedanför.

” Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna. *Ruotsinmatka* tehdään heti joulun jälkeen.”

” Vi far till Sverige nästa år. Resan sker genast efter julen.”

En implicitgörande utelämning i exemplet är det att översättaren har utelämnat betydelseelementet *Ruotsinmatka* från översättningen. Det framgår dock som en självklarhet av satssammanhanget att det är fråga om en resa till Sverige eftersom det semantiska innehållet finns med implicit mellan raderna.

3.3 Betydelsenyanser och inexaktheter

Olika nyansskillnader och inexaktheter som uppstår vid översättningen förvränger information, gör texten vilseledande och leder till missuppfattningar och felaktiga associationer. Enligt Ingo (1991: 256) beror betydelsenyanser och inexaktheter på det att översättaren har valt en för mångtydig motsvarighet eller ett överbegrepp som är oprecist. För att undvika felaktiga uttryck är det väsentligt att analysera de nyansskillnader och inexaktheter som förorsakar felaktiga tolkningar. Annars kan ett entydigt uttryck i källtexten bli dubbeltydigt i översättningen eller tvärtom. (ibid. 256)

Ingo (2007: 124) ger som exempel på en inexakthet finskans *isoäiti* som betyder både *farmor* och *mormor* på svenska. Då kan översättaren precisera med ett tillägg om föräldern är på mors sida eller på fars sida (ibid. 124). Ett exempel på en betydelsenyans är *Les jupons de la Révolution* som är namnet på en fransk tv-serie. Eftersom det franska ordet *jupon* har två betydelser på svenska (*vapenrock*, *underkjol*) är det problematiskt att översätta en lämplig motsvarighet i svenskan. (Ingo 2007: 125)

3.4 Semantiska fel

Semantiska fel gör mera märkbara förändringar innehållet i källtexten än betydelsenyanserna och inexaktheterna (Ingo 1991: 256). Ett semantiskt fel uppstår när de gemensamma komponenterna är få eller saknas helt i källtexten och översättningen. Det förekommer uppenbara misstag i olika slags översättningar, till exempel i skönlitterära översättningar. Dessutom påverkar olika misstag läsarens möjligheter att följa intrigen men texten kan förbli begriplig trots felet. Det är också möjligt att läsaren inte observerar inkonsekvenser i texten eftersom det förutsätter att läsaren håller långa textavsnitt i minnet. (Ingo 1991: 257)

Ingo (2007: 125) framför också ett semantiskt särfall som han kallar för en semantisk eller annan tolkning. Ingo menar att översättaren måste överväga om hen översätter texten rent semantiskt och bokstavligt eller om hen utgår från den verkliga funktion som texten har i den aktuella situationen. Till exempel i det engelska fallet *The rain in Spain stays mainly in the plain* skulle en semantisk och bokstavlig översättning missa uttalssproblematiken, men den svenska översättningen *Den spanska räven rev en annan räv* är bättre för det engelska fallet.

4 SEMANTISKA FÖRÄNDRINGAR I UNDERSÖKNINGSMATERIALET

I detta kapitel analyserar jag mina undersökningsresultat. Jag har studerat hurdana semantiska förändringar som det finns i svenska översättningar av finska artiklar i *Yhteishyvä*. Jag har hittat av översättningarna sammanlagt 65 förändringar som jag har kategoriserat enligt Ingos (1991) modell. Jag diskuterar och analyserar tilläggen i avsnitt 4.1 och utelämningarna i avsnitt 4.2. Jag diskuterar översättningsbyten i avsnitt 4.3 och i avsnitt 4.4 sammanfattar jag mina undersökningsresultat.

Jag anser att det var utmanande att gruppera semantiska förändringar eftersom det fanns osäkra fall i materialet. Det var svårt att bestämma om något tillägg var semantiskt eller explicitgörande eller om någon utelämning var semantisk eller implicitgörande. Därför bestämde jag mig att förbigå alla osäkra fall. Det visade sig att det fanns mest explicitgörande tillägg bland de semantiska förändringar som jag tog med i studien. Jag kategoriserade sammanlagt 55 förändringar som tillägg och av dem kategoriserade jag 42 som explicitgörande. De resterande 13 fallen grupperade jag som semantiska tillägg. Jag hittade färre utelämningar, alltså endast 10. Jag kategoriserade 6 utelämningar som semantiska och 4 som implicitgörande.

4.1 Tillägg

Explicitgörande tillägg förekom oftast i mitt undersökningsmaterial. De förändringar som jag kategoriserade som semantiska tillägg representerade olika ordklasser. Det fanns två intressanta fall där översättaren har tillagt samma sättsadverbial i båda fallen. Jag hittade inget klart skäl för tilläggen. Det finns också adjektiv som påverkade betydelsen genom att förstärka budskapet i översättningen. I några fall hade substantivet blivit annorlunda i översättningen. Det fanns också explicitgörande tillägg från olika ordklasser. Till exempel verb och substantiv hade förändrats till ett annat i översättningen.

Som Ingo (1991: 254) konstaterar är tillägg iakttagbara förändringar vid översättning. Det stämmer också mina undersökningsresultat eftersom det fanns mest tillägg i materialet. Olika tillägg som jag hittade i mitt material medför mer eller mindre ny information i översättningen. Semantiska tillägg som översättaren hade gjort medförde helt ny information eller förändrade den ursprungliga betydelsen. Explicitgörande tillägg medförde ingen ny information utan översättningen anger den information som implicit finns med i källtexten. Jag presenterar några exempel på semantiska tillägg i avsnitt 4.1.1 och explicitgörande tillägg i avsnitt 4.1.2.

4.1.1 Semantiska tillägg

Det fanns sammanlagt 13 semantiska tillägg i mitt material. De semantiska tillägg som jag kategoriserade var till exempel ett sättsadverbial som hade kommit med i översättningen i två olika fall. Det här tillägget gjorde översättningen precisare. Förändring av substantiv och verb förändrade också betydelsen i några fall. Följande exempel (1–6) representerar några semantiska tillägg som jag hittade i mitt material.

Exempel 1 har översättaren tillagt ny information i översättningen eftersom det finns ett adverbial i översättningen som inte finns med i källtexten. Man anger med sättsadverbialet *med ett leende* (hymyillen) ett sätt att göra någonting. Det här tillägget är tvivelaktigt eftersom det inte framgår någonstans i källtexten att akademiprofessor Johanna Ivaska berättar om sitt barndomsminne med ett leende.

- 1) Sanoin, että kaadan punaista liuosta [...], akatemiaprofessori Johanna Ivaska kertoo.

Jag svarade att jag håller en röd lösning [...], säger akademiprofessor Johanna Ivaska *med ett leende*.

Exempel 2 innehåller ett liknande semantiskt tillägg som exempel 1. Enligt källtexten berättar kvinnan att hon kan lite norska men det inte framgår någonstans att hon ler i talsituationen. Trots det nämner översättaren att kvinnan säger sin sak med ett leende. Det kan diskuteras varför översättaren har tillagt adverbialet i frågan. De båda fallen är

således semantiska tillägg eftersom sättsadverbiallet meddelar ny information i översättningen.

- 2) Osaan vähän norjaa, hän kertoo.

Jag kan lite norska, säger hon *med ett leende*.

Exempel 3 nedan visar att översättningen innehåller nya ord som ger läsaren sådan information som originaltexten inte förmedlar. Det finns tillägg i två ställen av exempelmeningen. Det första tillägget är adjektivattributet *stor skillnad* som inte framkommer från källtexten. Adjektivattributet förändrar det ursprungliga innehållet eftersom budskapet har blivit starkare i översättningen. Enligt översättningen gör det en *stor skillnad* att en cancerpatient får psykosocialt stöd medan källtexten uttrycker mer neutralt att stödet yttrar sig i patientens omgivning och för de anhöriga.

- 3) Vaikka henkinen tuki ei näkyisi elinajan pituudessa, se heijastuu potilaan ympäristöön ja läheisiin.

Även om det psykosociala stödet inte förlänger livslängden, gör det *stor skillnad* i patientens *vardag* och för de anhöriga.

Ett annat substantiv har också blivit förändrat i exempel 3. Förändringen är beaktansvärd eftersom källtexten anger att det psykosociala stödet återspeglas i patientens *omgivning* medan översättningen beskriver att det psykosociala stödet återspeglas i patientens *vardag*. Jag anser att den här förändringen är semantisk eftersom finskans *ympäristö* och svenskans *vardag* inte betyder samma sak. Några svenska motsvarigheter till finskans *ympäristö* är till exempel *omgivning* och *miljö* och svenskans *vardag* motsvaras av *arki* i finskan (MOT Pro Ruotsi 2019).

- 4) Normaali ruoka on hyvä *asia*

Normal mat är bra *mat*

Fallet som exempel 4 representerar är konstigt eftersom översättaren har ersatt källtextens substantiv *asia* med målspråkets ord *mat*. Det finska ordet *asia* betyder till exempel *sak* eller *ärende* på svenska och det svenska ordet *mat* motsvaras av *ruoka* eller *ateria* på finska (MOT Pro Ruotsi 2019). Exempel 4 är mellanrubrik i en artikel i *Yhteishyvä* så det är möjligt att översättaren har velat använda ett retoriskt medel genom att upprepa ordet *mat* som nämns första gången i början av rubriken.

Substantivet *vrå* är ett semantiskt tillägg i exempel 5 nedan. Det används inte ordet *nurkka* i källtexten så den ursprungliga betydelsen har blivit annorlunda. Det används substantivet *tunnelma* i originaltexten och ordet betyder *stämning* på svenska enligt MOT Dictionaries. Däremot betyder det svenska substantivet *vrå* till exempel *nurkka*, *nurkkaus* och *soppi* på finska (MOT Pro Ruotsi 2019).

- 5) Kun kasvukäyrät sakkasivat ja maailman talous huoletti, oli mukavaa vetää villasukat jalkaan ja käpertyä kodin turvalliseen *tunnelmaan*.

När tillväxtkurvorna pekade nedåt och världsekonomin skapade oro var det trevligt att dra yllesockor på fötterna och kura ihop sig i hemmets trygga *vrå*.

- 6) Ryhmä *koostuu* monipuolisesta osaamisesta, ja uusia jäseniä rekrytoidaan säännöllisesti.

Gruppen *besitter* mångsidig kompetens och nya medlemmar rekryteras regelbundet.

Exempel 6 visar att det finska verbet *koostua* i källtexten har blivit verbet *besitta* i översättningen. Enligt källtexten *består* gruppen av mångsidig kompetens medan enligt översättningen *besitter* gruppen mångsidig kompetens. Det finska verbet *koostua* betyder bland annat *bestå* och *utgöras* på svenska (MOT Pro Ruotsi 2019). Däremot betyder det svenska verbet *besitta* till exempel *omistaa*, *hallita*, *pitää hallussaan* på finska (MOT Pro Ruotsi 2019). Jag anser att förändringen inte är betydelsefull men det kan diskuteras varför översättaren har valt att använda detta verb i översättningen.

4.1.2 Explicitgörande tillägg

Jag har kategoriserat mest explicitgörande tillägg från materialet, sammanlagt 42. Den information som fanns implicit med i källtexten och uttrycktes i ord i översättningen var bland annat ett relativpronomen som hänvisar till människan och ett förled som bestämmer ett substantiv. Det fanns också ett substantiv som hade förändrats och initialord och förkortningar som användes i stället för hela namnet. Följande exempel (7–15) representerar några explicitgörande tillägg som jag hittat i materialet.

Exempel 7 nedan visar att översättaren har lagt till *röd-* i översättningen. Ledet *röd-* som är en del i sammansättningen *rödlappad* anger explicit den information som i källtexten finns mellan raderna. Med andra ord handlar översättningen speciellt om de röda rabattlappar som klistras på livsmedel när bäst före -datumet närmar sig. Detta förändrar dock inte den ursprungliga betydelsen utan endast preciserar den.

- 7) 4 hyvää syytä ostaa laputettu tuote

4 bra anledningar att köpa *rödlappade* produkter

Exempel 8 nedan visar att översättaren har lagt till substantivet *produkter* i översättningen. Tillägget är ett typiskt exempel på det explicita tillägget eftersom det framgår mellan raderna av källtexten att det är produkterna i varukorgen som man får till förmånligare pris vilket endast preciseras i översättningen.

- 8) Punaisia tarroja metsästämyllä ruokakorin voi saada siis 60 prosenttia edullisemmin.

Genom att jaga röda lappar kan du få *produkterna* i varukorgen till ett 60 procent förmånligare pris.

Det explicitgörande tillägget i exempel 9 är relativpronomenet *den som*. I översättningen hänvisar man med pronomenet *den som* till en person som insjuknar i cancer medan det inte finns någon hänvisning till personen i källtexten.

- 9) Ivaskan mukaan syöpään sairastuminen onkin lähes aina huonoa tuuria.

Enligt Ivaska är det nästan alltid så att *den som insjuknar* i cancer helt enkelt har otur.

Exempel 10 och 11 representerar initialord och förkortningar. Ingo (1991: 196) säger att olika initialord eller akronymer är besvärliga för översättaren. Det är vanligt att initialord används till exempel i samhällliga och politiska texter men problemet är att initialord sällan finns i vanliga ordböcker. Således ska översättaren vara väl insatt i det aktuella landets politik och samhälle. Ett annat problem är att ljud- eller bokstavskombinationer inte ger någon fingervisning om ordets betydelse. För översättaren kan det betyda att det som vinnas i korthet och utrymme det förloras i klarhet. Exempel 10 representerar initialord.

- 10) Nyt Riikka Huovisella on takana jo 30 työvuotta *samassa talossa*.

Nu har Riikka Huovinen hela 30 år bakom sig på *Åucs*.

Översättaren har använt förkortningen *Åucs* (Åbo universitetscentralsjukhus). Det framgår av källtexten att Riikka Huovinen har arbetat 30 år på Åbo universitetscentralsjukhus eftersom skribenten använder *Tyks*, den finska förkortningen för Turun yliopistollinen keskussairaala, tidigare i källtexten. Enligt Ingo (1991: 198) finns det parallella förkortningar på de inhemska språken i tvåspråkiga länder och till exempel politiska partier har officiella förkortningar på både finska och svenska. Det är viktigt att översättaren vet vad en förkortning betyder om det finns ett behov av att komplettera texten för att läsaren förstår texten bättre.

- 11) Valmistuin *ruotsinkielisestä kauppakorkeakoulusta*, ja syvensin opintojani Berkeleyn yliopistossa Yhdysvalloissa.

Jag tog examen vid *Hanken* och fördjupade mina studier vid universitetet i Berkeley i USA.

Översättaren har använt en förkortning för namnet på en högskola i exempel 11. En förkortning för Svenska handelshögskolan är också SHH (Kielitoimiston ohjepankki 2020). Översättaren har kunnat använda *Hanken* i stället för att skriva hela namnet (Svenska handelshögskolan) eftersom *Hanken* är en vedertagen förkortning som läsaren känner till.

- 12) Alennuslappuja löytyy kaikista elintarvikeryhmistä paitsi hedelmistä ja vihanneksista.

Rabattlappar används inom alla livsmedelsgrupper förutom frukter och grönsaker.

Exempel 12 visar att översättaren har använt passivformer i översättningen. I exempel 12 förekommer förändringen i verbet som finns i s-passiv. I källtexten sägs att rabattlapparna hittas på produkterna medan enligt måltexten använder man rabattlappar. Detta orsakar ingen betydlig betydelseförändring eftersom läsaren förstår av båda uttrycken att rabattlapparna finns på produkterna. Olikhetsemantiken eftersom finska verbet *löytyä* och svenskans *använda* har olika direkta översättningsmotsvarigheter. Svenska motsvarigheter till finskans *löytyä* är bland annat *hittas*, *påträffas* och *förekomma* och svenskans *använda* motsvaras av *käyttää*, *kuluttaa* och *soveltaa* på finska (MOT Pro Ruotsi 2019).

- 13) Mutta jos *nuori* ei töissä uskalla avautua esimiehelleen mieltä vaivaavista asioista, tilanne voi pahentua.

Men om *man* inte vågar prata om problemen med sin chef kan situationen förvärras.

I exempel 13 använder översättaren också passiv i stället för aktiv. Översättaren använder man-passiv i stället för att använda ordet *ungdom* som är en direkt svensk motsvarighet till finskans substantiv *nuori*. Jag anser att det här tillägget är explicitgörande eftersom det framgår av källtexten att det är fråga om ungdomen.

Tillägg i exempel 14 och 15 kunde sägas representera idiom. Idiomet är en fras och ett uttryck. Varje språk har sina egna specifika idiom. Till exempel i finskan används uttrycket *ottaa jalat alleen* när man beskriver att någon tar till flykten. Idiomerna är vanliga i talspråk och lättare stil allmänt. När idiomet översätts borde det översättas med ett motsvarande idiom i målspråket om möjligt. Annars ska översättaren översätta idiomet med ett förklarande normaluttryck. Det svenska idiomet *sträcka vapen* översätts exempelvis ofta med verbet *antautua* vid översättningen till finskan. Det sker också ofta att normaluttryck översätts med ett idiom. (Ingo 1991: 208-209)

14) Suomalaiset neulovat *kaikenlaista* [...]

Finländarna sticker *allt mellan himmel och jord* [...]

I exempel 14 har översättaren översatt normaluttrycket *kaikenlaista* med idiomet *allt mellan himmel och jord* (kaikkea maan ja taivaan väliltä). Enligt Ingo (1991: 210) krävs det stor uppmärksamhet av översättaren för att komma på ett idiom som motsvarighet till ett normaluttryck i källspråket. Det finns dock en risk att översättningen stilistiskt avviker från originalverket som följd av det här förfarandet.

15) Minua on aina kiinnostanut se, miten *asiat* toimivat [...]

Jag har alltid varit intresserad av hur saker och *ting* fungerar [...]

I exempel 15 har översättaren tillagt ordet *ting* (asia, seikka, esine) i översättningen. Tillägget är explicitgörande eftersom *ting* inte ger ny information i översättningen och således inte förorsakar innehållsliga förändringar. Det kan konstateras också i det här fallet att översättaren har ersatt normaluttrycket med idiomet eftersom uttrycket *saker och ting* motsvaras av *esineet ja asiat* på finska (MOT Pro Ruotsi 2019).

4.2 Utelämningar

Jag har kategoriserat sammanlagt 10 utelämningar. Som jag tidigare nämnt fanns det färre utelämningar i undersökningsmaterialet. Av utelämningarna har jag kategoriserat sex som semantiska och fyra som explicitgörande. Att gruppera utelämningarna var utmanande eftersom några utelämningar var å ena sidan semantiska och å andra sidan implicitgörande. Dessutom representerade några förändringar som jag klassificerade som utelämningar översättningsbyten. Jag diskuterar sådana fall i avsnitt 4.3 som handlar om översättningsbytena.

Det fanns få semantiska utelämningar i undersökningsmaterialet. Jag kategoriserade 6 fall som semantiska utelämningar. Bland de semantiska utelämningarna var ordklasserna adjektiv, substantiv och verb representerade. Det fanns också ett adverbial som hade lämnats bort i översättningen och således förändrade innehållet som källtexten meddelar. De här förändringarna berodde troligen på det att översättaren har uppfattat dem som onödiga eller det att utrymmet är begränsat i tidningsartikeln.

4.2.1 Semantiska utelämningar

Jag har kategoriserat 6 semantiska utelämningar i materialet. De semantiska utelämningar som jag hittade var närmast enskilda ord och uttryck. Några utelämningar gjorde översättningar mer neutrala än källtexter och några utelämningar gjorde att översättningen blev mindre informativ. De utelämnade elementen var bland annat substantiv och olika adverbial och adjektiv.

Exempel 16 visar att översättaren har lämnat bort adverbialen *hyvillä mielin*. Enligt källtexten kan produkten väl användas även om bäst före -datumet har gått ut medan detta inte betonas i måltexten. Finskans uttryck *hyvillä mielin* är synonymt med uttrycken *aivan hyvin*, *mainiosti* som motsvaras bland annat av *gott*, *väl* och *mycket väl* på svenska (MOT Pro Ruotsi 2019). Eftersom det finns många svenska motsvarigheter till *hyvillä mielin* kan utelämningen inte motiveras med brist på motsvarigheter. Det är möjligt att översättaren har velat spara utrymme.

- 16) Parasta ennen -päiväyksellä merkittyjä tuotteitahan voi *hyvillä mielin* käyttää vielä päiväyksen umpeuduttuakin [...]

Och produkter med bäst före-datum kan användas även efter att datumet har gått ut [...]

I exempel 17 har översättaren lämnat bort adjektivet *kiva* från översättningen. Den här utelämningen gör översättningen fattigare eftersom adjektivattributet *kiva* som används i källtexten anger skribentens attityd. Den här attityden kommer dock inte fram i översättningen. Därför anser jag att utelämningen är semantisk.

- 17) Mutta yhtä hyvin syömishäiriöön voi sairastua keski-ikäinen nainen, jolla on *kiva* perhe ja kaikki muutkin asiat elämässä hyvin.

Men det kan också mycket väl vara en medelålders kvinna med familj och ett ordnat liv som insjuknar i ätstörningar.

Den semantiska utelämningen i exempel 18 är adjektivattributet *tavallinen* som inte finns med i översättningen. Eftersom man inte bestämmer substantivet med adjektivattributet får den som läser översättningen inte samma uppfattning som den som läser källtexten. Översättningen generaliserar att det talas om alla människor eftersom det inte bestäms att det särskilt talas om vanliga människor.

- 18) Onneksi *tavalliset* ihmiset ovat heränneet huomaamaan asian ja haluavat auttaa.

Lyckligtvis har människor vaknat till insikt och vill hjälpa till.

Den semantiska utelämningen i exempel 19 är verbet *tarvita*. Den semantiska förändringen kommer fram så att enligt källtexten behövs det mindre bioavfallskärl som följd av kvällsrean medan översättningen låter förstå att bioavfallskärnen endast har blivit färre. Å andra sidan kunde den här förändringen vara implicitgörande eftersom det framgår som självklarhet av källtexten att avfallskärnen behövs mindre än tidigare när matsvinnet har minskat.

- 19) Myymälöissä ilta-ale on näkynyt konkreettisesti siten, että esimerkiksi biojäteastioita *tarvitaan aiempaa vähemmän*.

I butikerna är en konkret följd av kvällsrean till exempel att bioavfallskärnen har blivit färre.

- 20) Daniela Yrjö-Koskisen, 47, *suku* on johtanut käsityölankoja valmistavaa Novitaa jo neljässä polvessa.

Daniela Yrjö-Koskinen, 47, leder stickgarnstillverkaren Novita i fjärde generationen.

Exempel 20 visar att översättaren har lämnat bort substantivet *suku* från översättningen. Utelämningen är tvivelaktig eftersom enligt källtexten har Daniela Yrjö-Koskinens släkt lett företaget i fjärde generationen medan det inte förekommer i översättningen att det uttryckligen är fråga om Daniela Yrjö-Koskinens släkt.

4.2.2 Implicitgörande utelämningar

Det fanns också få implicitgörande utelämningar i materialet. Implicitgörande utelämningar var den minsta gruppen eftersom jag kategoriserade endast 4 fall som implicita utelämningar. Översättaren hade utelämnat några adverbial och ett idiom men läsaren fick samma uppfattning eftersom information fanns med mellan raderna i översättningarna.

Exempel 21 visar att översättaren har använt ett annat modus i översättningen än i källtexten. I källtexten används imperativ *ei mennä* som är en uppmaning som är riktad mot första person pluralis. En sådan uppmaning uttrycks ofta med strukturen *ska + infinitiv* i talspråket eller med strukturen *låt oss + infinitiv* i skriftspråket och några fraser (Nikander & Jantunen 2005: 110).

- 21) *Ei mennä* kotiin yöksi

Vi stannar över natten

I översättningen uttrycks det samma budskap i aktiv form *vi stannar* vilket beror på strukturella olikheter mellan finskan och svenskan rörande användning av aktiv- och passivformer. Jag har kategoriserat exemplet 21 som en implicitgörande utelämning därför att substantivet *koti* inte finns med i översättningen men det framgår av uttrycket *stanna över natten* att man kommer att sova någon annanstans än hemma.

Översättaren har utelämnat tidsadverbialen *aika usein* från översättningen i exempel 22. Som följd av att tidsadverbialen har utelämnats har översättningen blivit mer oprecis än källtexten, men det inte orsakar några stora betydelseförändringar. En annan implicit utelämning är substantivet *ihmiset*. Det har lämnats bort därför att läsaren vet att det är människor som jämför sina sjukdomar med grannens sjukdomar. I översättningen uttrycker pronomenet många ett antal människor.

- 22) *Aika usein ihmiset* kuitenkin vertaavat omaa sairauttaan vaikkapa naapurin sairauteen.

Många jämför dock sin sjukdom till exempel med grannens sjukdom.

- 23) *Maailma* syöttää jatkuvasti tietoa syömisestä, ruoasta ja ulkonäöstä.

Vi matas hela tiden med information om ätande, mat och utseende från olika håll.

I exempel 23 har översättaren lämnat bort substantivet *maailma* från översättningen. I översättningen talas det inte direkt om världen utan att vi matas med information om ätande, mat och utseende. Det kunde också vara fråga om en semantisk utelämning eftersom svenskans *värld* motsvaras av finskans *maailma*. Däremot motsvarar finskans *suunta* eller *taho* svenskans *håll* i detta sammanhang (MOT Pro Ruotsi 2019). I översättningen har också en diates förändrats. Det finns alltså passiv (*Vi matas...*) i översättningen i stället för aktiv som används i källtexten (*Maailma syöttää...*).

- 24) Ruoka saa olla *mielihyvän palveluksessa*.

Maten får vara *en njutning*.

Exempel 24 visar att *mielihyvän palveluksessa* har förändrats till *njutning* i översättningen. Jag anser att översättaren har velat översätta idiomet med ett normalt uttryck eftersom det inte finns någon direkt motsvarighet till det finska idiomet i svenska språket.

4.3 Sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattar jag undersökningsresultaten som jag fick när jag studerade semantiska förändringar. Jag studerade och analyserade tillägg (semantiska och explicitgörande) och utelämningar (semantiska och implicitgörande) som fanns i materialet. Det visade sig att det fanns mest tillägg i materialet som tabell 2 (s. 47) visar. Den största delen av de semantiska förändringarna var tillägg som jag hittade sammanlagt 55. Andelen av explicitgörande tillägg var störst eftersom jag kategoriserade 42 fall som explicitgörande. De resterande 13 tilläggen kategoriserade jag som semantiska. Det förekom färre utelämningar än tillägg i materialet eftersom jag kategoriserade sammanlagt endast 10 fall som utelämningar. Som semantiska kategoriserade jag 6 utelämningar och de resterande 4 som implicitgörande.

De semantiska tilläggen som översättaren hade gjort i översättningarna representerade olika ordklasser, bland annat adjektiv, substantiv och verb. Översättaren hade också tillagt adverbial och attribut i översättningarna när semantiska tillägg förekom. Den ursprungliga betydelsen i källtexten förändrades till exempel av ett substantiv som hade blivit annat och ett adverbial som medförde ny information i översättningen. Explicitgörande tillägg som var den mest frekventa förändringen var bland annat ett förled, ett relativpronomen, olika slags idiom samt initialord och förkortningar av platsnamn. Att sådana element förekom i översättningarna förorsakade inga stora förändringar i innehållet eftersom de närmast preciserade budskapet eller kunde läsas mellan raderna.

När det gäller semantiska utelämningar som förekom i materialet var det något överraskande att jag hittade mindre utelämningar än tillägg. Det skulle ha varit

motiverat att göra mer utelämningsar därför att utrymmet i tidningsartikeln är begränsat. De utelämnade elementen i översättningarna var adjektiv, adverbial, adjektivattribut, substantiv och verb. Eftersom de inte fanns med i översättningarna blev översättningen fattigare än källspråket. En av översättningarna var även något missledande eftersom ett substantiv som fanns med i källtexten var utelämnat från översättningen. Översättaren har troligen gjort semantiska utelämningsar för att förkorta meningar. Implicitgörande utelämningsar förekom minst i översättningarna och det var bland annat substantiv som hade förändrats och adverbial som saknade från översättningen. Sådana förändringar var innehållsligt onödiga och därför ansåg jag dem som implicita.

Tabell 2. Semantiska förändringar i undersökningsmaterialet

	f	%
Tillägg		
-semantiska	13	20
-explicitgörande	42	65
Utelämningsar		
-semantiska	6	9
-implicitgörande	4	6
Sammanlagt	65	100

Tabell 2 visar hur tilläggen och utelämningsarna har fördelats. Det fanns sammanlagt 65 semantiska förändringar i materialet varav 55 var tillägg. Det fanns 42 explicitgörande tillägg och andelen av dem var över hälften, alltså 65 procent av alla semantiska förändringar. De resterande 13 var semantiska tillägg och deras andel var 20 procent. Utelämningsarna fanns avsevärt mindre i materialet, sammanlagt 10. Det fanns nästan lika många semantiska och implicitgörande tillägg. Det fanns sex semantiska utelämningsar och andelen var nio procent av alla förändringar. De implicitgörande utelämningsarna fanns minst, endast fyra av 65. Andelen av de implicitgörande utelämningsarna var sex procent.

5 ÖVERSÄTTNINGSBYTEN I UNDERSÖKNINGSMATERIALET

Vid sidan av tilläggen och utelämningsarna har jag studerat översättningsbyten i svenska översättningar av finska artiklar i *Yhteishyvä*. Jag har kategoriserat översättningsbyten som obligatoriska och frivilliga och vidare i undergrupper. Jag har kategoriserat sammanlagt 42 översättningsbyten och vid kategoriseringen tillämpade jag Catford (1965) och Huhtala (1995). Som stöd i kategoriseringen använde jag Heikkinen (1987) som har klassificerat olika fall i översättningsbytena mer omfattande. Jag har behandlat obligatoriska och frivilliga översättningsbyten i kapitel 2 (se avsnitt 2.3).

I mitt material har jag hittat flera exempel som karakteriserar olika typer av obligatoriska och frivilliga översättningsbyten. Det som överraskade mig var att det inte fanns någon stor skillnad i antalet obligatoriska och frivilliga översättningsbyten, eftersom jag kategoriserade 24 obligatoriska översättningsbyten och 18 frivilliga översättningsbyten. Det var dock ett väntat resultat att de obligatoriska översättningsbytena är vanligare eftersom strukturella skillnader mellan finskan och svenskan förutsätter strukturella förändringar när texten översätts till svenska. Det förekom i mitt material genom byten av sats- och frasstrukturer. Det mest frekventa obligatoriska översättningsbytet i materialet var *enhetsbytet*. Nästan varje mening i källtexten innehöll kasusformer som har ersatts med prepositioner i översättningarna. Det mest frekventa frivilliga översättningsbytet var *numerusbyte* som yppade sig som byten från en ordklass till en annan.

5.1 Obligatoriska översättningsbyten

Jag har kategoriserat sammanlagt 24 obligatoriska översättningsbyten. Flera slags byten förekom i artiklarna men jag bortsåg oklara fall. De klaraste fallen kategoriserade jag i tre grupper: *strukturbyten*, *klassbyten* och *enhetsbyten*. Av strukturbytena hittade jag sådana fall där översättaren hade bytt strukturen i satser och fraser. Enligt Huhtala (1995: 41) kan strukturbytet ske inom alla ranger inom grammatiken, det vill säga inom meningar, satser, fraser och ord. Ett strukturbyte görs om det finns strukturella olikheter

mellan språken och det uppstår när ett element byter plats i översättningen. Till exempel ett satsstrukturbyte uppstår när en sats inleder med adverbialt. Då kommer subjektet före predikatet i finskan medan predikatet kommer före subjektet i svenskan. Ett frasstrukturbyte uppstår till exempel när finskans genitivattribut ersätts med prepositionsattribut i svenskan. (Huhtala 1995: 41) Ett klassbyte uppstår när en översättningsekvivalent hör till en annan ordklass än det källspråkliga elementet. Ordklassen kan förändras till exempel från substantivet till adjektivet eller från verbet till adjektivet. (Huhtala 1995: 42) Klassbyten som förekom i mitt material var byten från verbet till adjektivet och från adjektivet till substantivet och tvärtom. Enhetsbyten var allra vanligast i materialet vilket beror på att finskans kasusformer ofta ersätts med prepositionerna när man översätter från finska till svenska.

Jag kategoriserade sammanlagt 7 strukturbyten varav tre kategoriserade jag som *satsstrukturbyten*. Vid översättningen är man ibland tvungen att byta satsstrukturen eftersom svenskan har stramare ordföljdsregler än finskan. När det gäller svenskan blir ordföljden alltid omvänd om satsen inleder med någon annan satsdel än subjekt medan finskan har en ”fri” ordföljd. (Heikkinen 1987: 16) Jag analyserar några exempel (25-27) som representerar satsstrukturbyten som har skett inom ordföljden i översättningen.

- 25) Hän johtaa Turun Biotekniikan keskuksessa ryhmää, joka tutkii syövän leviämisen estämistä.

Vid Åbo Bioteknikcentrum leder hon en grupp som forskar i hur man kan förhindra att cancer sprids.

Den strukturella skillnaden mellan finskan och svenskan framgår av exempel 25. Det finns en rak ordföljd i den finska huvudsatsen: först står subjektet *hän*, sedan predikatet *johtaa* och till sist adverbialt *Turun Biotekniikan keskuksessa*. Satsstrukturbytet yttrar sig som omvänd ordföljd i översättningen. Huvudsatsen inleds med adverbialt *vid Åbo Bioteknikcentrum*, sedan kommer predikatet *leder* och till sist subjektet *hon*. Enligt Nikander & Jantunen (2005: 187) används en omvänd ordföljd i svenskan om en

påståendesats börjar med en bestämning, till exempel med ett platsadverbial såsom i exempel 25.

Av exempel 26 framgår att påståendesatsen i källtexten inleds med substantivet *Suomi* varefter kommer det böjliga predikatverbet *on*, tidsadverbialet *tähän asti* och till sist huvudverbet *ollut*. Ordföljden i översättningen är omvänd. Påståendesatsen börjar med tidsadverbialet *hittills*, sedan kommer det böjliga predikatverbet *har* och substantivet *Finland* och huvudverbet *varit* kommer till sist. När det gäller ett predikat som utgörs av flera delar står det böjliga predikatverbet före substantivet varefter kommer huvudverbet i den omvända ordföljden (Nikander & Jantunen 2005: 186).

- 26) Suomi on tähän asti ollut poikkeuksellisen hyvä tutkimusmaa.

Hittills har Finland varit ett exceptionellt bra forskningsland.

Exempel 27 representerar ett likadant satsstrukturbyte som har skett i exempel 25 och 26, det vill säga ordföljden i översättningen har blivit omvänd. Ordföljden i översättningen är följande: adverbialet *efter gymnasiet* börjar satsen, sedan kommer predikatet *kom* och substantivet *hon*. Prepositionen *in* som hör tillsammans med verbet *komma* kommer till sist.

- 27) Hän pääsi lukion jälkeen useaan opiskelupaikkaan, ja valitsi lääketieteellisen, koska oli tehnyt sen eteen eniten töitä.

Efter gymnasiet kom hon in på flera utbildningar och valde läkarvetenskap, eftersom hon hade lagt ner mest jobb på den.

En annan typ av strukturbyten som förekom i materialet var *frasstrukturbyte*. Jag kategoriserade från materialet 4 frasstrukturbyten. Enligt Heikkinen (1987: 17) är det fråga om ett frasstrukturbyte när ett attribut och ett huvudord har bytt plats med varandra i översättningen. Ett sådant byte gäller till exempel genitivattributet i finskan som oftast översätts med prepositionsattribut på svenska. Det beror på att genitiv bildas på olika sätt i finskan och svenskan. I finskan står en genitivbestämning före substantiv,

till exempel *tytön omaisuus* (VISK § 573). I svenskan varierar enligt textsort och genitivfunktion om man använder s-genitiv eller någon annan lösning vid översättning (Ingo 2000: 220). Exempel 28-31 representerar frasstrukturbyten som har skett i översättningarna.

- 28) Tukea on tarjolla lähinnä suurten kaupunkien sairaaloissa.

Stöd erbjuds i huvudsak *på sjukhus i stora städer*.

I exempel 28 har översättaren ersatt källtextens genitivattribut *suurten kaupunkien sairaaloissa* med prepositionsattribut *på sjukhus i stora städer*. Enligt Huhtala (1995: 41) förändras attributets och huvudordets placering vid frasstrukturbytet. I den finska meningen står attributet (*suurten kaupunkien*) före huvudordet (*sairaloissa*) medan i den svenska meningen står huvudordet (*på sjukhus*) före attributet (*i stora städer*).

- 29) On hienoa, että esimerkiksi lähituottajien vihannekset nostetaan kaupoissa esiin.

Det är jättebra att till exempel *grönsaker från lokala producenter* lyfts fram i butikerna.

Genitivattribut *lähituottajien vihannekset* i källtexten har blivit prepositionsattribut (*grönsaker från lokala producenter*) i översättningen i exempel 29. I källtexten står attributet (*lähituottajien*) före huvudordet (*vihannekset*) och i översättningen står huvudordet (*grönsaker*) före attributet (*från lokala producenter*).

- 30) Muistan hyvin ensimmäisen työpäiväni täällä Launeen Prisman kassaosastolla.

Jag kommer mycket väl ihåg min första arbetsdag här *på kassaavdelningen på Prisma Laune*.

I exempel 30 ovan har genitivattributet *Launeen Prisman kassaosasto* i källtexten bytts till prepositionsattributet *kassaavdelningen på Prisma Laune* i översättningen. I den

finska meningen står attributet (Launeen Prisma) före huvudordet (kassaosastolla) medan huvudordet (på kassaavdelningen) kommer före attributet (på Prisma Laune) i den svenska meningen.

- 31) Lisäksi meillä noudatetaan varhaisvaiheen rintasyövän hoidossa valtakunnallisesti kansainvälisiä hoitosuosituksia [...]

Vid behandling av bröstcancer på ett tidigt stadium tillämpas dessutom de internationella vårdrekommendationerna över hela Finland [...]

Genitivattributet *varhaisvaiheen rintasyövän hoito* som finns i källtexten har bytts till prepositionsattribut *vid behandling av bröstcancer på ett tidigt stadium* i översättningen när det gäller exempel 31. I den finska meningen står attributet (varhaisvaiheen rintasyöpä) före huvudordet (hoito) medan huvudordet (vid behandling av bröstcancer) kommer före attributet (på ett tidigt stadium) i den svenska meningen.

Klassbyten är en annan grupp av de obligatoriska översättningsbytena som förekom i materialet. Jag kategoriserade 6 fall som klassbyten. Ett klassbyte sker när en översättningsekvivalent till ett källspråkets element blir medlem av en annan ordklass i översättningen (Heikkinen 1987: 21). I materialet fanns klassbyten från verb till adjektiv, från adjektiv till substantiv och från substantiv till adjektiv. Exempel 32–34 representerar klassbyten av ovannämnda slag.

- 32) Rintasyövät voivat olla biologialtaan hyvin erilaisia, ja se vaikuttaa siihen, mikä hoito tehoaa.

Olika bröstcancersjukdomar kan till biologin sett vara väldigt olika, och det påverkar vilken behandlingsform som är *effektiv*.

- 33) Lohdullista on, että yhä useampi myös paranee syövästä.

En tröst är att allt fler också överlever cancer.

Det finska verbet *tehota* som används i källtexten har ersatts med det svenska adjektivet *effektiv* i översättningen i exempel 32. Klassbytet i exempel 33 har skett från adjektiv till substantiv. Det syns på så vis att finskans adjektiv *lohdullinen* har bytt till svenskans substantiv *tröst*. Det finns ingen klar orsak till att varför översättaren har gjort klassbytena som finns i översättningar i exempel 32 och 33.

I exempel 34 har översättaren ersatt substantivet *Kreikka* som finns i källtexten med adjektivet *grekiska* i översättningen. Det här bytet beror på att finskans genitivattribut, med andra ord substantiv, ersätts ofta med svenskans adjektivattribut, det vill säga adjektiv, när det gäller geografiska namn (Huhtala 1995: 42).

- 34) Perhe oli lähdössä ensi kertaa etelänlomalle, matkakohteena Kreikan Rodos.

Familjen var på väg på sin första solsemester till *grekiska* Rhodos.

Pitkänen (1987: 71-72) menar att finskans genitiv inte kan återges med *s*-genitiv i svenskan när det gäller attribut med utpräglat lokal betydelse, till exempel *Ranskan vallankumous – franska revolutionen*. Adjektivattributet används också vid vedertagna geografiska begrepp som till exempel är *Suomenlahti – Finska viken* (Pitkänen 1987: 97). De sistnämnda exemplen är likartade som fallet *Kreikan Rodos – grekiska Rhodos* i exemplet 34 vilket kunde förklara att översättaren har använt adjektivattributet i stället för *s*-genitiven. Enligt Ingo (2000: 220) varierar det enligt textsort och genitivfunktion om man använder *s*-genitiv eller någon annan lösning vid översättning. Som typiska exempel på översättningar till finskans genitivattribut är sådana adjektivattribut som *Ranskan frangi – den franska frangen* och *Karjalan maalaistalot – de karelska bondgårdarna* (Ingo 2000: 220).

Den största gruppen av obligatoriska översättningsbyten som jag kategoriserade var *enhetsbyten*. Eftersom enhetsbyten är en stor grupp samlade jag 11 exempel på enhetsbyten av olika slags från materialet. Ett enhetsbyte kan ske till exempel från

morfemnivå till ordnivå. Det betyder att det som uttrycks med morfem i ett språk uttrycks med ord i ett annat språk. (Huhtala 1995: 42)

Heikkinen (1987: 24) kategoriserar finskans possessivsuffix som ett enhetsbyte. I följande exempel (35–36) har ett enhetsbyte skett från morfemnivån till ordnivån. Det menar att ett possessivsuffix i källtexten har blivit ett possessivt pronomen i översättningen. I exempel 35 har possessivsuffixet *sairauttaan* blivit det possessiva pronomenet *sin*. Svenskans possessiva pronomen i tredje person (*sin*, *sitt*, *sina*) motsvaras av possessivsuffix i finskan (Heikkinen 1987: 24). I exempel 36 har possessivsuffixet *esimieheni* i finskan blivit possessiva pronomenet *min* i svenskan.

- 35) Aika usein ihmiset kuitenkin vertaavat omaa sairauttaan vaikkapa naapuriin sairauteen.

Många jämför dock *sin sjukdom* till exempel med grannens sjukdom.

- 36) Muutaman päivän kuluttua vähän helpotti, kun esimieheni kysyi, miltä minusta töissä tuntuu.

Efter ett par dagar blev det lite lättare då *min* chef frågade mig hur det känns att jobba här.

Det är vanligt att kasusformer i finskan ersätts med prepositioner när man översätter till svenskan. Det är naturligt att översätta kasusformerna med prepositionerna eftersom det finns femton kasusformer i finskan och endast två i svenskan. (Huhtala 1995: 43) Enligt Heikkinen (1987: 28) är det här slags bytet, det vill säga bytet från kasusformen till prepositionen, ett enhetsbyte från morfemnivån till ordnivån. Olika slags enhetsbyten är representerade i exempel 37–41.

- 37) Hotellimajoitus on olennainen osa hemmottelua.

Övernattning på hotell är en relevant del *av upplevelsen*.

Kasusändelsen av partitiv *hemmottelua* i källtexten har blivit prepositionen *av* i översättningen i exempel 37. Prepositionen *av* används i översättningen på grund av konstruktionen *en del av* där det används prepositionen *av* i sammanhang med kärnledet *del* (Pitkänen 1983: 74).

Det finns tre enhetsbyten i exempel 38. Det första enhetsbytet har skett från kasusformen inessiv *Ruoholahdenrannassa* till prepositionen *på Gräsvikskajen*. Enligt Heikkinen (1987: 30) motsvarar finskans inessiv (-ssa, -ssä) svenskans prepositioner *i* och *inne i*. Enligt Nikander & Jantunen (2005: 163) används prepositionen *på* för att ange platsen. Adessiven (-lla, -llä) uttrycker att någon finns på ytan eller i närheten (Ingo 2000: 60).

- 38) Esimerkiksi Radisson Blu Seaside *Ruoholahdenrannassa* tarjoaa *ainoana hotellina* Suomessa sviitin, jonka *parvekkeella* on oma poreamme *merinäköaloineen*.

Till exempel kan Radisson Blu Seaside Hotell *på Gräsvikskajen* som det enda hotellet i Finland erbjuda en svit med bubbelpool *med havsutsikt på balkongen*.

Det andra fallet av enhetsbytet i exempel 38 har skett från essiv *ainoana hotellina* till relativpronomenet *som* (som det enda hotellet). Essiven (-na, -nä) uttrycker oftast en ställning eller uppgift men också förhållanden, villkor och orsaker då svenskans *som* motsvarar finskans essivändelse (Heikkinen 1987: 31). Det tredje enhetsbytet är bytet från lokalkasusformen adessiv *parvekkeella* till preposition *på balkongen* i översättningen. Adessiven (-lla, -llä) uttrycker befintlighet på ytan eller i närheten av någonting (Heikkinen 1987: 30). Det fjärde och sista enhetsbytet i exempel 38 är bytet från kasusformen komitativ *merinäköaloineen* till preposition *med havsutsikt*. Med komitativen *-ine* uttrycks med vilken eller vilket som handling sker och den också motsvaras av prepositionen *med* i svenskan. Det anknyter till komitativen ett possessivt suffix i substantivet (Hän möi maansa taloineen kaikkineen). Komitativen framträder endast i pluralform även i sådana fall där betydelsen är singular. (Ingo 2000: 63)

- 39) *Hemmotteluviikonloppuun* kuuluu kiireettömyys, joten kannattaa kysyä myöhäisempää huoneenluovutusta.

Under ett avkopplande veckoslut ska all stress elimineras – hör dig därför även för om sen utcheckning.

Ett enhetsbyte från morfemnivån till ordnivån har skett också i exempel 39. Det som uttrycks i källtexten med illativen *hemmotteluviikonloppuun* uttrycks med prepositionen *under ett avkopplande veckoslut* i översättningen. Finskans illativ *-een* uttrycker rörelsen till en plats och motsvaras av svenskans prepositioner *i* eller *in i* (Heikkinen 1987: 30). Prepositionen *under* har använts i översättningen eftersom den tillhör uttrycket *under veckoslutet* och därtill anges tiden med den här prepositionen (Nikander & Jantunen 2005: 166).

I exempel 40 nedan är enhetsbyten skett från inessiven *900:ssa S-ryhmän ruokakaupassa* till prepositionen *i 900 S-gruppen-matbutiker*. Prepositionen *i* används i översättningen därför att med den anges platsen (Nikander & Jantunen 2005: 157).

- 40) *Noin 900:ssa S-ryhmän ruokakaupassa* myydään punaisella laputettuja tuotteita iltaisin 60 prosenttia alennuksella.

I ungefär 900 S-gruppen-matbutiker säljs rödlappade produkter med 60 procent rabatt på kvällarna.

- 41) ”Emme halua siirtää hävikkiä *kaupoista koteihin*”, Forsman sanoo.

”Vår avsikt är inte att flytta svinnet *från butikerna till privathushållen*”, poängterar Forsman.

I exempel 41 finns det två byten från kasusformer till prepositioner. I det första fallet har finskans elativ *kaupoista* bytt till prepositionen *från butikerna* i översättningen. Det har använts prepositionen *från* i översättningen eftersom den anger platsen varifrån någon kommer (Nikander & Jantunen 2005: 154). Det andra bytet som har skett i exempel 41 är att finskans illativ *koteihin* har blivit preposition *till privathushållen* i

översättningen. Med prepositionen *till* uttrycks vart någon går (Nikander & Jantunen 2005: 165).

5.2 Frivilliga översättningsbyten

Jag har kategoriserat sammanlagt 18 frivilliga översättningsbyten i materialet. Jag delade bytena in i fem olika undergrupper. Den största delen av bytena kategoriserade jag som *numerusbyten* och andra grupper var *satsbyten*, *ordföljdsbyten*, *stavningsbyten* och *uttrycksbyten*.

Heikkinen (1987: 51) konstaterar att frivilliga översättningsbyten förorsakas av översättaren. Således har översättaren möjlighet till att lägga till något eller lämna något ööversatt om hen anser uttrycket onödigt eller välja en icke-ordagrann motsvarighet om hen vill precisera ett uttryck. Huhtala (1995: 39) konstaterar att översättaren har flera valmöjligheter gällande frivilliga översättningsbyten än i samband med obligatoriska översättningsbyten. Å andra sidan ska översättaren ha andra kunskaper än endast kännedomen om språkens struktur när hen gör ett frivilligt översättningsbyte. Det är viktigt att översättaren känner också till uppdraget, och ämnet samt målgruppen för översättningen.

Frivilliga översättningsbyten var mångsidigt representerade i materialet. Huhtala (1995: 47) beskriver att *uttrycksbytet* sker när översättaren väljer en icke-ordagrann motsvarighet till ett element i källtexten. Jag hittade från mitt material uttrycksbyten av ovannämnda slag. Ett *numerusbyte* uppstår när ett ord som står i singularis ersätts med ett ord i pluralis eller tvärtom (Huhtala 1995: 49). I mitt material var numerusbyten från singularis till pluralis vanligare än byten från pluralis till singularis. De förändringar som jag kategoriserade som *stavningsbyten* var substantiv som var förkortade i översättningen. Huhtala (1995: 51) anser som stavningsbytet bland annat en stor begynnelsebokstav som används i stället för en liten begynnelsebokstav eller en förkortning som blir en icke-ordagrann motsvarighet till det källspråkliga elementet. *Ordföljdsbytet* blir aktuellt när element i en grammatisk enhet står i olik ordning i

källtexten och översättningen och ett *satsbyte* sker när översättaren bildar en mening eller en enhet av högre rang av två likadana enheter i källtexten. Översättaren kan till exempel bilda två grafiska meningar av en mening. (Huhtala 1995: 54f)

Numerusbyten var den största undergruppen av frivilliga översättningsbyten som förekom i undersökningsmaterialet. Jag kategoriserade sammanlagt 9 fall som numerusbyten. Det är fråga om numerusbytet när ett ord som står i singularis har ersatts med ett ord i pluralis eller tvärtom (Huhtala 1995: 49). Jag kategoriserade mer sådana numerusbyten där bytet hade skett från singularis till pluralis än sådana där numeruset hade bytt från pluralis till singularis. Numerusbyten i materialet förekom på så sätt att substantiv och adjektiv hade fått annorlunda numerus och i översättningen än vad det var i källtexten. Exempel 42-44 representerar några numerusbyten som jag hittade i materialet.

- 42) Kaupalle punaiset laput ovat tärkeitä keinoja pienentää hävikkiä.

För *butikerna* är de röda lapparna *ett viktigt sätt* att minska svinnet.

Exempel 42 visar att översättaren har gjort två olika numerusbyten i samma mening. Det första fallet har singularformen av substantiv *kaupalle* blivit bestämd pluralform *för butikerna* i översättningen. Det andra bytet av numerus är däremot omvänt eftersom översättaren har ersatt adjektivets pluralform *tärkeitä keinoja* med obestämd singularform *ett viktigt sätt* i översättningen. Jag anser att det har varit översättarens eget val att göra numerusbytet eftersom det inte finns några grammatiska orsaker att byta numerus i översättningen. Enligt Amnell och Saari (1992: 23) har några ord endast pluralformen i både svenskan och finskan (*glasögon – silmälasit*) och det finns några finska ord i pluralis som endast översätts till singularis i svenskan (*kasvot – ansikte*), vilket inte förklarar numerusbytena som finns i exempel 42. Enligt Huhtala (1995: 50) kan numerusbytet förorsaka innehållsmässiga förändringar i översättningen men det sker inte alltid. Jag anser att numerusbytena i exempel 42 inte har förorsakat några stora förändringar eftersom det verkar att översättaren har använt pluralformen endast för att generalisera.

- 43) Syöpäkudokset ovat jäykkiä, ja jäykkyys ja pahalaatuisuus voimistavat toisiaan [...]

Cancervävnad är *hård*, och kombinationen av att *cancercellerna* är både hårda och elakartade stärker dem ytterligare [...]

Exempel 43 representerar ett numerusbyte från pluralis till singularis som var mindre vanligt i materialet. I den finska texten har pluralformen av substantiv använts *syöpäkudokset* medan substantivets obestämda singularform *cancervävnad* har använts i översättningen. Således har också adjektivets pluralform *jäykkiä* blivit obestämd singularis *hård* i översättningen. Konstigt är att översättaren dock har använt den plurala formen av substantivet *cancercellerna* senare i meningen. Eftersom det inte finns något obligatoriskt skäl att använda singularis i stället för pluralis anser jag att översättaren har velat spara utrymme och därför använt singularformen. Exempel 44 åskådliggör också numerusbytet från pluralis till singularis.

- 44) Ahmimisongelmat ovat hämmentävän yleisiä.

Hetsätning är förvånansvärt vanligt.

I mitt undersökningsmaterial förekom det inte ofta numerusbyten från pluralis till singularis. Exempel 44 representerar numerusbytet från pluralis *ahmimisongelmat* till singularis *hetsätning*. En möjlig orsak till att byta numerus är att det inte finns någon ordagrann motsvarighet till finskans *ahmimisongelmat* på svenska, då översättaren har valt att använda *hetsätning* i stället för att direkt översätta källspråkets uttryck. Den andra orsaken är det som Heikkinen (1987: 51) konstaterar, det vill säga att översättaren har velat precisera uttrycket och därför använt en icke-ordagrann motsvarighet.

Exempel 45 och 46 representerar *satsbyten*. Ett satsbyte uppstår när översättaren bildar en mening eller en enhet av högre rang, till exempel ett stycke, av två likadana enheter i källtexten. Det är också möjligt att bilda två grafiska meningar av en mening. (Huhtala 1995: 54) Översättaren har inte gynnat sådana val i artiklarna som ingår i mitt material

eftersom andelen av satsbytena endast var tre av alla 18 frivilliga översättningsbyten. Följande exempel (45-47) åskådliggör hur en mening har blivit två meningar i översättningen.

- 45) Some on synnyttänyt myös uusia hittejä, kuten käsivarsineulonnan, jossa käsivarret ovat ikään kuin jättimäiset neulepuikot, joilla neulotaan ranteen paksuisesta langasta muhkeita peittoja.

Sociala medier har också gett upphov till nya trender, till exempel armstickning. *Där använder man* armarna som jättelika stickor och kan sticka fluffiga filter av handledsgrovt garn.

Exempel 45 visar att översättaren har bildat två meningar av en mening. Meningen i källtexten består av fyra satser: en huvudsats *Some on synnyttänyt...*, en underordnad sats *kuten käsivarsineulonnan* och två samordnade satser *jossa...; joilla...* Översättaren har bildat två meningar av den källspråkliga meningen. Den första meningen består däremot av huvudsatsen *Sociala medier...* och den underordnade satsen *till exempel armstickning* i översättningen. Den andra meningen i översättningen består av två huvudsatser *Där använder man...*, *och kan sticka...* som ersätter de samordnade satserna som finns i källtexten och det relativa adverbet *där* inleder meningen. Det relativa adverbet *där* inleder oftast en bisats men kan också inleda huvudsatsen. Då blir ordföljden omvänd och adverbet får en annan betydelse. (Nikander & Jantunen 2005: 194) Strukturellt sett kan den finska meningen inte översättas som sådan till svenskan så jag anser att översättaren har haft ett motiverat skäl att göra satsbytet som framträder i exempel 45. I följande exempel (46) analyserar jag liknande förändringar som har skett i satsstrukturen.

- 46) Kalastusta ja retkeilyä rakastavien Larsénien suosiossa ovat Pohjois-Lappi ja Norjan Finnmark, jonka koskematon kauneus ja kalaisat vedet viehättävät.

Familjen Larsén älskar att fiska och vandra. Till favoritresmålen hör därför norra Lappland och norska Finnmark med sin vackra orörda natur och fina fiskevatten.

Exempel 46 åskådliggör hur översättaren har bildat två meningar av en mening. Den finska meningen består av huvudsatsen *Kalastusta ja retkeilyä rakastavien Larsénien...* och relativsatsen *jonka koskematon kauneus...* Som följd av ett satsbyte finns det två meningar i översättningen. Båda den första meningen *Familjen Larsén älskar...* och den andra meningen *Till favoritresmålen hör...* är huvudsatser. I stället för relativsatsen i källtexten har översättaren använt komitativen *med sin vackra orörda natur...* i översättningen. Översättaren har gjort satsbytet eftersom den ursprungliga meningen inte kan översättas som sådan vilket jag konstaterade också i exempel 45.

- 47) Lempeän vaikutelman antava lääkäri pitää esikuvinaan kokeneempia kollegoitaan, jotka ovat opettaneet häntä työssä.

Huovinen ger ett mycket omtänksamt intryck. *Hennes* förebilder är de mer erfarna kollegorna som har lärt henne mycket i arbetet.

Exempel 47 visar att översättaren har gjort satsbytet genom att bilda två meningar av den ursprungliga meningen. Den finska meningen består alltså av huvudsatsen *Lempeän vaikutelman antava...* och relativsatsen *jotka ovat opettaneet...* Den översatta meningen består av två meningar som följd av satsbytet som översättaren har valt att göra. Den första meningen i översättningen är påståendesatsen *Huovinen ger...* och den andra meningen består av två satser, det vill säga av huvudsatsen *Hennes förebilder är...* och relativsatsen *som har lärt henne...* Översättaren har valt att bilda två meningar av en mening eftersom det är omöjligt att översätta den ursprungliga meningen som sådan till svenska.

Stavningsbyten var knappt representerade i undersökningsmaterialet. Jag kategoriserade endast två fall som stavningsbyten. Ett liknande exempel på ett stavningsbyte som Huhtala (1995: 53) nämner förekom också i mitt material, det vill säga att översättaren hade förkortat ett ord i översättningen. Exempel 48 visar hur ett sådant stavningsbyte som ser ut.

- 48) Kahdeksanvuotiaana kirjoitin kouluaineeseen, että minusta tulee isona Novitan toimitusjohtaja.

Åtta år gammal skrev jag i en skoluppsats att jag ska bli Novitas *vd* när jag blir stor.

Det källspråkliga elementet *toimitusjohtaja* har blivit förkortning *vd* (verkställande direktör) i översättningen i exempel 48 ovan. Huhtala (1995: 53) anser att *vd* är en icke-ordagrann motsvarighet till *toimitusjohtaja* eftersom *vd* är en förkortning. Huhtala konstaterar att förkortningen dock kan användas som en översättningsmotsvarighet om ett ord kan förkortas både i källspråket och målspråket. Det realiserar också i fallet som framkommer i exempel 47 eftersom både finskans *toimitusjohtaja* har förkortningen *tj* och svenskans *verkställande direktör* har förkortningen *vd*.

Uttrycksbyten förekom inte ofta i materialet. Jag kategoriserade lika många uttrycksbyten och satsbyten, alltså tre fall. Enligt Huhtala (1995: 47) sker ett uttrycksbyte som följd av att översättaren har valt en icke-ordagrann motsvarighet till ett element i texten. Även om elementen i källtexten och översättningen innehållsligt motsvarade varandra i den aktuella kontexten är det möjligt att översättningsmotsvarigheten inte passar på något annat ställe. Det stämmer i de fall som jag har hittat från materialet. Exempel 49 och 50 representerar uttrycksbyten.

- 49) Uusinta uutta ovat syöväen immuno-onkologiset hoidot, joissa ihmisen oma puolustusjärjestelmä pyritään valjastamaan sairauden voittamiseen.

Det allra senaste är immunonkologiska behandlingar där *kroppens* eget immunförsvar stärks för att bekämpa sjukdomen.

Av exempel 49 framgår att översättaren har valt substantivet *kropp* som motsvarighet till *ihminen* som används i källtexten. I exempelmeningen är *kropp* en icke-ordagrann motsvarighet till *ihminen* eftersom ordagranna motsvarigheter till *ihminen* är till exempel *person* eller *människa* på svenska. Ordagranna motsvarigheter till *kropp* är däremot till exempel *virtalo* och *elimistö* på finska. Enligt Heikkinen (1987: 81) förstår man med ett uttrycksbyte en förändring där elementen i originaltexten och

översättningen inte är lexikonmotsvarigheter till varandra men innehållet hos dem är så överensstämmande att läsaren förstår texten på samma sätt även om hen läste vare sig källtexten eller översättningen. När det gäller kontexten i exempelmeningen 49 fungerar *kropp* som motsvarighet till *ihminen* eftersom kroppen kan förstås som ett slags synonym till människan när immunförsvaret diskuteras, men på någon annan kontext är de nödvändigtvis inte fungerande synonymer.

Exempel 50 åskådliggör ett uttrycksbyte som jag har hittat i materialet. Översättaren har använt egennamnet *Huovinen* i stället för substantivet *lääkäri* som används i källtexten. Jag analyserade samma exempelmening vid diskussion om satsbyten (se exempel 37). Det källspråkliga elementet *lääkäri* är en yrkesbeteckning och översättningsmotsvarigheten *Huovinen* är ett släktnamn.

- 50) Lempeän vaikutelman antava lääkäri pitää esikuvinaan kokeneempia kollegoitaan, jotka ovat opettaneet häntä työssä.

Huovinen ger ett mycket omtänksamt intryck. Hennes förebilder är de mer erfarna kollegorna som har lärt henne mycket i arbetet.

Ett uttrycksbyte i exempel 50 är ett byte från substantivet *lääkäri* till egennamnet *Huovinen*. Det här uttrycksbytet är liknande som ett av Heikkinens (1987: 81) exempel. Heikkinens exempel visar att översättaren har översatt ett personligt pronomen (han) med egennamnet (Sigfrid). Enligt Heikkinen har det här bytet varit möjligt eftersom namnet *Sigfrid* redan hade nämnts i texten. Dessutom anger de personliga pronomenen *han* och *hon* till kön i svenskan, medan det personliga pronomenet *hän* i finskan inte anger om personen är man eller kvinna. I mitt exempel kommer läkarens släktnamn också fram i flera ställen av artikeln, så jag anser att översättaren har valt att använda *Huovinen* i stället för *läkare* för att precisera det ursprungliga uttrycket. Överensstämmelsen mellan det källspråkliga uttrycket och översättningen stämmer också eftersom läsaren får samma uppfattning av båda texterna.

Det mest sällsynta frivilliga översättningsbytet var *ordföljdsbyte* eftersom jag kategoriserade endast ett klart fall i materialet. Enligt Huhtala (1995: 54) sker ett

ordföljdsbyte när element i en grammatisk enhet, till exempel i satsen, står i annan ordning i översättningen och källtexten, med andra ord två element har bytt plats. Ordföljdsbytet kan ske också mellan flera än två element. I mitt material fanns ett fall där två element hade bytt plats. Det här fallet representeras av exempel 51 som jag nedanför analyserar.

- 51) Meille molemmille on tärkeä kantaa vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä [...]

För oss båda är det viktigt att ta ansvar för *människorna* och *miljön* [...]

Som framgår av exempel 51 har översättaren förändrat ordningen av två element. Ordet *ympäristö* står före ordet *ihminen* (ympäristöstä ja ihmisistä) i källtexten. Ordföljden i översättningen är omvänd eftersom översättaren har skrivit *ihminen* före *ympäristö* (människorna och miljön). Huhtala (1995: 99) ger ett liknande exempel där två element är i en annan ordning i källtexten (kertomuksia ja puheita) och översättningen (prat och berättelser). Huhtala förmodar att det här bytet har gjorts av rytmiska skäl. Ordet *prat* är kortare än *berättelse*, och när man placerar det kortare ordet före det längre ordet blir den översatta meningen smidigare än den ursprungliga meningen. Ordföljdsbytet som framträder i exempel 51 kan också förklaras med rytmen. Enligt min mening är den översatta meningen smidigare än den ursprungliga meningen eftersom ordföljden *människorna och miljön* är mer rytmisk än *miljön och människorna* som är en direkt översättning.

5.3 Sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattar jag undersökningsresultat som jag fick av översättningsbytena. Som utgångspunkt i kategoriseringen använde jag Huhtala (1995) och Heikkinen (1987) som har vidareutvecklat Catfords (1965) teori. Jag kategoriserade sammanlagt 42 översättningsbyten som jag grupperade i obligatoriska och frivilliga och vidare i mindre grupper. Det visade sig att obligatoriska och frivilliga

översättningsbyten framträdde nästan lika ofta men obligatoriska förekom något oftare. Skälet för det är strukturella olikheter mellan finskan och svenskan eftersom artiklarna innehöll flera sådana finska strukturer som inte kunde översättas på svenska. Däremot beror de frivilliga översättningsbytena på grund av olika valmöjligheter som översättaren kan välja mellan. Jag tror att frivilliga översättningsbyten förekom färre eftersom översättaren inte får förändra det ursprungliga innehållet för mycket enligt sin egen smak.

Tabell 3. Obligatoriska översättningsbyten i undersökningsmaterialet

	f	%
Obligatoriska		
enhetsbyten	11	46
klassbyten	6	25
strukturbyten	7	29
Sammanlagt	24	100

Tabell 3 ovan visar hur olika obligatoriska översättningsbyten fördelar i undersökningsmaterialet. Totalmängden av alla obligatoriska översättningsbytena var 24. Kvantitativt sett fanns det inga stora skillnader i andelarna av olika byten. Antalet enhetsbytena var 11 vilket betyder att enhetsbytena var den största gruppen. Den näst största gruppen var strukturbytena som förekom sju gånger i materialet. Klassbytena fanns sex vilket var allra minst. Procentuellt var andelen av enhetsbytena 46 procent vilket är under hälften av alla obligatoriska översättningsbyten som fanns i materialet. Andelen av strukturbytena var 29 procent och 25 procent var klassbytena.

De obligatoriska översättningsbyten fanns av tre typer: strukturbyten, klassbyten och enhetsbyten. Den största gruppen var enhetsbyten, näst mest förekom strukturbyten och minst klassbyten. Strukturbyten i materialet var fras- och satsstrukturbyten där satsdelarna hade bytt platser med varandra och satsen började med attributet i stället för

substantivet. Klassbyten hade skett bland annat från verbet till adjektivet. Enhetsbyten var den största gruppen. I nästan alla meningar förekom något slags enhetsbyte så jag tog med 11 typiska exempel. Enhetsbyten hade skett till exempel när finskans kasusändelse hade blivit ett prepositionsuttryck i svenskan.

Tabell 4. Frivilliga översättningsbyten i undersökningsmaterialet

	f	%
Frivilliga		
numerusbyten	9	50
ordföljdsbyten	1	6
satsbyten	3	17
stavningsbyten	2	11
uttrycksbyten	3	17
Sammanlagt	18	100

Tabell 4 visar hur frivilliga översättningsbyten fördelar i materialet. De frivilliga översättningsbytena grupperade jag i fem grupper. Den största gruppen var numerusbyten och två näst största var satsbyten och uttrycksbyten. Näst minst kategoriserade jag stavningsbyten och allra minst ordföljdsbyten. Numerusbyten hade skett från singularis till pluralis och tvärtom, men det var vanligare att singularis i källtexten blev pluralis i översättningen. Vid ett satsbyte hade översättaren bildat två meningar av en mening. En icke-ordagrann men innehållsligt överensstämmande översättningsmotsvarighet ersatte det källspråkliga ordet vid uttrycksbytet. Stavningsbyten hade skett när ett ord i källtexten hade blivit en förkortning i översättningen. Ordföljdsbyten förekom på så vis att ordföljden av två substantiv hade blivit omvänd i översättningen.

Det fanns sammanlagt 18 frivilliga översättningsbyten i materialet och det fanns anmärkningsvärt variation i siffrorna. Det fanns klart mest numerusbyten (9) i materialet. Procentuellt var deras andel hälften av alla frivilliga översättningsbyten. Näst

mest fanns satsbyten och uttrycksbyten som båda fanns tre i materialet. Deras procentantal var 17 procent. Näst minst fanns stavningsbyten, det vill säga två fall och procentantalet var 11 procent. Det fanns endast ett ordföljdsbyte i materialet och dess procentantal var sex procent.

6 JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

I detta kapitel jämför jag mina undersökningsresultat med resultaten i fem avhandlingar pro gradu som har gjorts vid Vasa universitet. Temat i avhandlingarna är semantiska förändringar och de har publicerats åren 2011–2019. Alla semantiska förändringar studeras i fyra avhandlingar och endast tilläggen och utelämningarna studeras i en avhandling. Jag själv studerade också endast tilläggen och utelämningarna så jag jämför mina resultat av tilläggen och utelämningarna med resultaten av tilläggen och utelämningarna i de andra studierna. Jag har tidigare i denna avhandling presenterat undersökningar som jag ska jämföra mina resultat med (se avsnitt 1.4).

Anna-Riikka Havusela (2011) har undersökt semantiska förändringar i svenska översättningar av två sagor *Robin Hood* och *Seitsemän koiraveljestä*. Havusela har kategoriserat sammanlagt 32 tillägg i hennes material. Bland tilläggen fanns det nio semantiska och åtta explicitgörande i översättningen av *Seitsemän koiraveljestä* och sex semantiska och nio explicitgörande tillägg i översättningen av *Robin Hood*. I mitt material hittade jag mer tillägg eftersom jag kategoriserade 13 semantiska och 42 explicitgörande tillägg, alltså sammanlagt 55. Det fanns sammanlagt 18 utelämningar i Havuselas material. Det fanns tre semantiska och två implicitgörande utelämningar i *Robin Hood* och sju semantiska och sex implicitgörande i *Seitsemän koiraveljestä*. Det här resultatet antyder att mitt material innehöll mindre utelämningar än översättningen av *Seitsemän koiraveljestä* men mer än översättningen av *Robin Hood*, eftersom mitt material innehöll sex semantiska och fyra implicitgörande utelämningar.

Mikaela Granlund (2012) har studerat tillägg och utelämningar i svenska översättningar av broschyrer om *Naantalin Kylpylä* och *Rantasipi*. Enligt Granlund fanns det fem semantiska tillägg och sex explicitgörande tillägg i *Naantalin Kylpyläs* broschyr. I *Rantasipis* broschyr fanns det mer tillägg, 17 semantiska och 48 explicitgörande. Det här resultatet närmar sig mitt resultat eftersom jag hittade 13 semantiska och 42 explicitgörande tillägg i mitt material. Utelämningarna fördelade sig så att det fanns åtta semantiska och 24 implicitgörande utelämningar i *Naantalin Kylpyläs* broschyr samt nio semantiska och 13 implicitgörande i *Rantasipis* broschyr. Mitt material innehöll

mindre utelämningar eftersom det innehöll endast sex semantiska och fyra implicitgörande utelämningar.

Cecilia Högnabba (2017) har studerat svenska översättningar i sex bruksanvisningar för Narvi bastuugnar. Enligt hennes resultat fanns det 35 semantiska och 394 explicitgörande tillägg. När det gäller utelämningarna fanns det 51 semantiska och 185 implicitgörande utelämningar. Högnabbas och mina resultat kan inte helt jämföras med varandra eftersom Högnabbas undersökningsmaterial var bredare än mitt. Emmi Ketola (2017) har undersökt svenska översättningar av tidningsknepen i *Niksi-Pirkka*. Ketolas material innehöll sammanlagt 324 tillägg i hennes material. Semantiska tillägg fanns 143 och explicitgörande 181 och utelämningarna fanns sammanlagt 214. Semantiska utelämningar fanns 114 och de resterande 100 fall kategoriserade hon som implicitgörande. Som Högnabba hade också Ketola ett bredare material än jag vilket förklarar olikheter mellan siffrorna.

Heidi Asplund (2019) har gjort sin avhandling pro gradu om semantiska förändringar i svensk översättning av barnboken *Koiramäen Suomen historia*. Det fanns sammanlagt 81 tillägg i Asplunds material. Det fanns 12 semantiska och 69 explicitgörande tillägg. Jag kategoriserade 13 semantiska tillägg i mitt material vilket något mer. Asplunds material innehöll sammanlagt 118 utelämningar varav 110 var implicitgörande och endast åtta var semantiska. Det fanns klart mindre utelämningar i mitt material, särskilt implicitgörande, eftersom jag kategoriserade endast fyra implicitgörande och sex semantiska utelämningar.

Av jämförelsen framgår att de flesta avhandlingarna innehöll mer kategoriserade tillägg och utelämningar än min. Havuselas och Granlunds resultat låg närmast mina resultat när det gäller andelarna av förändringarna. Dessutom fanns nästan lika många semantiska tillägg i Asplunds material som jag hade. Det gemensamt för de flesta resultaten var att explicitgörande tillägg förekom oftare än de semantiska tilläggen. En allmän tanke var att översättaren preciserade den ursprungliga betydelsen med ett explicitgörande tillägg och eftersom det semantiska tillägget medför ny information undviker översättaren att göra dem. När det gäller utelämningarna var resultatet i flesta

undersökningar att implicitgörande utelämningar var vanligare än semantiska utelämningar.

7 SLUTDISKUSSION

I denna avhandling har jag studerat svenskspråkiga översättningar av sju finskspråkiga artiklar i Yhteishyvä. Jag studerade artiklarna genom att jämföra de finska originaltexterna och de svenska översättningarna med varandra. Syftet med min studie var att undersöka hurdana semantiska förändringar och översättningsbyten som förekom i de svenska översättningarna. När jag kategoriserade semantiska förändringar använde jag Ingos (1991) klassificering som utgångspunkt. Jag tog med endast tillägg och utelämnningar. Jag svarade på fem undersökningsfrågor: 1. Vilka tillägg förekommer i översättningarna? 2. Vilka utelämnningar förekommer i översättningarna? 3. Vilken semantisk förändring förekommer oftast? 4. Varför förekommer semantiska utelämnningar i översättningarna? 5. Vilka översättningsbyten förekommer i översättningarna?

Jag fick svar på den första och den tredje undersökningsfrågan på samma gång. Den första undersökningsfrågan behandlade om tillägg. Jag hittade sammanlagt 55 tillägg varav 42 var explicitgörande och 13 semantiska. Explicitgörande tillägg påverkade budskapet genom att precisera översättningen. Några explicitgörande tillägg var ett förled, initialord och relativpronomen som läsaren kunde läsa mellan raderna i översättningen. Semantiska tillägg var bland annat adverbial och adjektiv. Semantiska tillägg förändrade den ursprungliga betydelsen genom att medföra nya ord och således ny information i översättningen.

Den andra undersökningsfrågan behandlade om utelämnningar. Jag kategoriserade endast 10 utelämnningar vilket var oväntat eftersom artiklarna i tidskriften har ett begränsat utrymme. Av utelämnningarna var 6 semantiska och 4 implicitgörande. Varför semantiska utelämnningar förekommer i översättningarna var den fjärde undersökningsfrågan. Jag anser att översättaren har gjort semantiska utelämnningar för att meningarna inte blir för långa och tungrodda eller översättaren har velat utelämna onödiga ord. Semantiska utelämnningar var bland annat adjektiv, adverbial, adjektivattribut, substantiv och verb. Implicitgörande utelämnningar var substantiv och

adverbial samt ett idiom. Utelämningsar av sådana typer var implicita eftersom information fanns med mellan raderna i översättningar.

Jag studerade också olika översättningsbyten i mitt material. Som utgångspunkt använde jag Catfords (1965) teori och Heikkinen (1987) och Huhtala (1995) som har vidareutvecklat Catfords kategorisering. Jag kategoriserade översättningsbyten som obligatoriska och frivilliga och vidare i mindre grupper. Den femte och sista undersökningsfrågan behandlade om vilka översättningsbyten som var vanligast i materialet. Den större gruppen var obligatoriska översättningsbyten som fanns 24 i materialet.

Jag grupperade obligatoriska översättningsbyten som enhetsbyten, klassbyten och strukturbyten. Den största gruppen var enhetsbyten. Det förekom enhetsbyten i nästan alla meningar i materialet så jag tog med 11 typiska exempel utgående från Huhtala (1995) och Heikkinen (1987). Typiska enhetsbyten var possessivsuffix och byten från kasusändelse till prepositionsuttryck. Det fanns 7 strukturbyten och de var fras- och satsstrukturbyten där satsdelarna hade bytt platser med varandra och satsen började med attributet i stället för substantivet. Det fanns minst klassbyten (6) som var till exempel byten från verb till adjektiv.

Det fanns mindre frivilliga översättningsbyten (18) i materialet och jag indelade dem i fem grupper. I materialet fanns 9 numerusbyten vilket är hälften av alla frivilliga översättningsbyten. Numerusbyten hade skett vanligast från singularis till pluralis men också tvärtom i några fall. Den minsta gruppen var ordföljdsbyten som hade uppstått i ett fall när ordföljden av två substantiv hade blivit omvänd i översättningen. Stavningsbyten förekom i ett par fall när översättaren hade ersatt ett helt ord i källtexten med förkortning för ordet i översättningen. Det var fråga om satsbyten och uttrycksbyten i 3 fall. Vid ett satsbyte hade översättaren bildat två meningar av en mening. En icke-ordagrann men innehållsligt överensstämmande översättningsmotsvarighet ersatte ett källspråkligt ord vid ett uttrycksbyte.

Jag jämförde också mina undersökningsresultat med Havuselas (2011), Granlunds (2012), Högnabbas (2017), Ketolas (2017) och Asplunds (2019) resultat. Deras avhandlingar pro gradu har också behandlat semantiska förändringar. Det var Granlund som hade studerat endast tillägg och utelämnningar och hennes resultat låg också nära mina resultat när det gäller siffrorna. Alla andra hade studerat alla semantiska förändringar så de hade tagit mer exempel i analysen. Kvantitativt sett fanns det mest variation mellan Högnabbas och Ketolas och mina resultat eftersom Högnabba och Ketola studerade alla semantiska förändringar och därför hade de kategoriserat flera förändringar. Det gemensamma resultatet för varje undersökning är att explicitgörande tillägg fanns mer än semantiska tillägg.

Det var inte lätt att bestämma om tillägg var semantiska eller explicitgörande eller om utelämnningar var semantiska eller implicitgörande och därför bortsåg jag osäkra fall. Jag studerade därtill endast ett nummer av Yhteishyvä och Samarbete så det inte går att generalisera mina resultat. Den här undersökningen gav mig dock fingervisning om hurdana tillägg och utelämnningar samt översättningsbyten som eventuellt finns i andra nummer. Om jag gjorde en fortsatt undersökning om samma tema kunde jag utvidga materialet och till exempel intervju en översättare för att se hurdana lösningar som översättaren gör vid översättningsarbetet.

KÄLLOR

Undersökningsmaterial

Samarbete (5/2018). Helsinki: Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta.

Yhteishyvä (5/2018). Helsinki: Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta.

Litteratur

Allwood, Jens & Lars-Gunnar Andersson (1984). *Semantik*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Amnell, Inga-Britt & Mirja Saari (1992). *Kurs i svensk grammatik 1*. Tredje upplagan. Yliopistopaino: Helsinki.

Busse, Dietrich (2009). *Semantik*. Paderborn: Fink.

Catford, John Cunnison (1965). *A Linguistic Theory of Translation. An essay in applied linguistics*. London: Oxford University Press.

Chesterman, Andrew (1997). *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Fejes, Andreas & Robert Thornberg (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber AB.

Havusela, Anna-Riikka (2011). *Analys av semantiska och pragmatiska förändringar i översättningar till svenska av sagor Mauri Kunnas*. Opublicerad avhandling pro gradu i svenska språket. Vasa universitet.

Heikkinen, Paula (1987). *Översättningsbyten från finska till svenska. Tillämpning av Catfords teori. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet. Serie C nr 3*. Uleåborg.

Huhtala, Paula (1995). *Från teori till praktik: analys av översättningar från finska till svenska*. Uleåborg: Uleåborgs universitet.

- Högnabba, Cecilia (2017). *Semantiska förändringar i svenska översättningar av Narvi bastuugnars finska bruksanvisningar*. Opublicerad avhandling pro gradu i svenska språket. Vasa universitet.
- Ingo, Rune (1991). *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ingo, Rune (2000). *Suomen kieli vieraan silmin*. Vaasan yliopiston käännteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut.
- Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Iso suomen kielioppi (2005). [online]. [Citerat 1.2.2020]. Tillgänglig: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>
- Jyväskylän yliopisto (2015a). *Laadullinen tutkimus*. [Citerat 4.3.2019] Tillgänglig: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Jyväskylän yliopisto (2015b). *Luokittelu*. [Citerat 17.10.2018]. Tillgänglig: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>
- Jyväskylän yliopisto (2015c). *Vertaileva tutkimus*. [Citerat 4.3.2019]. Tillgänglig: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/vertaileva-tutkimus>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu (2019). [Citerat 6.3.2019]. Tillgänglig: <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tutkimustyytit/Kuvaileva>
- Ketola, Emmi (2017). *Semantiska förändringar i svenskspråkiga översättningar av tidningsknepen i Niksi-Pirkka*. Opublicerad avhandling pro gradu i svenska språket. Vasa universitet.

- Kielitoimiston ohjepankki (2020). Kotimaisten kielten keskus. Tillgänglig: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/366>
- KMT – Kansallinen mediatutkimus (2018). *Lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet* [online]. [Citerat 31.1.2020]. Tillgänglig: http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2019/06/KMT-2018_lukijam%C3%A4%C3%A4r%C3%A4t.pdf
- Leppihalme, Ritva (2007). *Kääntäjän strategiat*. I: Outi Paloposki, Anne-Maria Latikka, Pekka Kujamäki, Satu Höyhty, H.K. Riikonen & Urpo Kovala (red.). *Suomennoskirjallisuuden historia 2*. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.
- MOT Dictionaries (2019). *MOT Pro Ruotsi*. Begränsad tillgänglighet.
- Newmark, Peter (1988). *A textbook of translation*. New York: Prentice Hall.
- Nida, Eugene A. & Charles R. Taber (1969). *The theory and practice of translation*. Leiden: Brill.
- Nikander, Marja-Leena & Aili Jantunen (2005). *Ruotsin kielioppi*. Keuruu: Otava.
- Pitkänen, Antti J. (1983). Om bruket av genitiv i svenskan och finskan. I: Seija Tiisala (utg.) *Grammatiska kontraster. Problem i svensk grammatik i kontrastiv belysning*. Helsingfors: Suomen sovelletun kielitieteen yhdistyksen (AFinLA) julkaisuja.
- Salovuori, Jarno (2015). *110 vuotta Yhteishyvän historiaa*. [online]. [Citerat 13.11.2019]. Tillgänglig: <https://yhteishyva.fi/artikkeli/110-vuotta-yhteishyvan-historiaa/article-718432>
- S-ryhmä (2019). *S-ryhmän kuluttajaosuustoiminnan historia*. [online]. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://s-ryhma.fi/tietoa-meista/historia>
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vermeer, Hans J. (1986). Übersetzen als kultureller Transfer. I: Snell-Hornby, Mary (red.). *Übersetzungswissenschaft - eine Neuorientierung: zur Integrierung von Theorie und Praxis*. Tübingen: Francke.

Wilss, Wolfram (1977). *Übersetzungswissenschaft: Probleme und Methoden*. Stuttgart: Klett.

BILAGOR

Bilaga 1. De finska artiklarna i Yhteishyvä och deras översättningar

Ei mennä kotiin yöksi	Vi stannar över natten
4 hyvää syytä ostaa laputettu tuote	4 bra anledningar att köpa rödlappade produkter
Huippunaiset syöpää voittamassa	Kvinnliga experter tänker besegra cancer
Villasukat ovat kuin juuret	Yllesockor är som rötter
Olipa taas hyvä reissu	Vilken fantastisk resa
Perusruoan puolustaja	Husmanskostens ambassadör
Miten voit, nuori työntekijä?	Hur mår unga i arbetslivet?

Bilaga 2. Tillägg i undersökningsmaterialet

semantiska tillägg (13)	källtext	översättning
adverbial	Osaan vähän norjaa, hän kertoo.	Jag kan lite norska, säger hon <u>med ett leende</u> .
verb	Turhautumista on pakko sietää	Måste <u>kunna hantera</u> frustration
substantiv	Normaali ruoka on hyvä asia	Normal mat är bra <u>mat</u>
adjektiv	...se heijastuu potilaan ympäristöön ja läheisiin.	...gör det <u>stor skillnad</u> i patientens vardag och för de anhöriga.
explicitgörande tillägg (42)		
förled	4 hyvää syytä ostaa laputettu tuote	4 bra anledningar att köpa <u>rödlappade</u> produkter
substantiv	ei kannata	det finns <u>ingen orsak</u>
adverbial	yhä useampi syöpä myös voitetaan	<u>samtidigt</u> besestrar vi allt fler.

Bilaga 3. Utelämningar i undersökningsmaterialet

semantiska utelämningar (6)	källtext	översättning
adverbial	Parasta ennen - päiväyksellä merkittyjä tuotteitahan voi <u>hyvillä mielin</u> käyttää...	Och produkter med bäst före- datum kan användas...
substantiv	Daniela Yrjö-Koskisen, 47, <u>suku</u> on johtanut...	Daniela Yrjö-Koskinen, 47, leder...
adjektiv	...syömishäiriöön voi sairastua keski-ikäinen nainen, jolla on <u>kiva</u> perhe...	...det kan också mycket väl vara en medelålders kvinna med familj...
implicitgörande utelämningar (4)		
adverbial	<u>Aika usein</u> ihmiset kuitenkin vertaavat...	Många jämför dock...
substantiv	<u>Maailma</u> syöttää jatkuvasti tietoa syömisestä, ruoasta ja ulkonäöstä.	Vi matas hela tiden med information om ätande, mat och utseende från olika håll.

Bilaga 4. Obligatoriska översättningsbyten i undersökningsmaterialet

	källtext	översättning
Klassbyten (6)		
från verb till adjektiv	tehota	effektiv
från adjektiv till substantiv	lääketieteellinen	läkarvetenskap
från substantiv till adjektiv	Kreikka	grekiska
Strukturbyten (7)		
satsstrukturbyte	Hän johtaa Turun Biotekniikan keskuksessa...	Vid _____ Åbo <u>Bioteknikcentrum</u> leder hon...
frasstrukturbyte	lähityttäjien vihannekset	grönsaker <u>från lokala producenter</u>
Enhetsbyten (11)		
kasusändelse-preposition	Etenkin pääkaupungissa...	Särskilt i huvudstaden...
possessivsuffix-possessiva pronomen	Aika usein ihmiset kuitenkin vertaavat omaa sairauttaan...	Många jämför dock <u>sin</u> sjukdom...

Bilaga 5. Frivilliga översättningsbyten i undersökningsmaterialet

	källtext	översättning
Numerusbyten (9)		
pluralis-singularis singularis-pluralis	<u>Syöpäkudokset</u> ovat jäykkiä <u>Kaupalle</u> punaiset laput ovat...	<u>Cancervävnad</u> är <u>hård</u> För <u>butikerna</u> är de röda lapparna...
Satsbyten (3)		
	Lempeän vaikutelman antava lääkäri pitää esikuvinaan... Some on synnyttänyt myös uusia hittejä, kuten käsivarsineulonnan, jossa käsivarret ovat ikään kuin...	Huovinen ger ett mycket omtänksamt intryck. <u>Hennes förebilder är...</u> Sociala medier har också gett upphov till nya trender, till exempel armstickning. <u>Där använder man armarna...</u>
Ordföljdsbyten (1)		
	Meille molemmille on tärkeä kantaa vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä	För oss båda är det viktigt att ta ansvar för <u>människorna</u> och <u>miljön</u>
Stavningsbyten (2)	...minusta tulee isona Novitan toimitusjohtaja.	...jag ska bli Novitas <u>vd</u> när jag blir stor.
	Valmistuin ruotsinkielisestä kauppakorkeakoulusta...	Jag tog examen vid <u>Hanken</u> ...
Uttrycksbyten (3)	...joissa ihmisen oma puolustusjärjestelmä pyritään valjastamaan...	...där <u>kroppens</u> eget immunförsvar stärks...